

Tulevaisuuden toimintaterapeutin osa- mistarpeet

Ronja Miikkulainen

Hanna Mäkinen

Opinnäytetyö, AMK

Kesäkuu 2023

Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma

Miikkulainen, Ronja & Mäkinen, Hanna

Tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeet

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kesäkuu 2023, 53 sivua.

Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Työelämä muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat myös toimintaterapian tulevaisuuteen. Työelämän muutosta voidaan kuitenkin ennustaa, joten se kannattaa ottaa huomioon koulutuksen suunnittelussa, jotta koulutuksella pysytään vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Jyväskylän ammattikorkeakoululla on alkanut opetussuunnitelmauudistus, jonka myötä uusi opetussuunnitelma tulee käyttöön vuonna 2024. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeita. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Jyväskylän ammattikorkeakoululle tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarvekuvaus.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä. Teoriatietoa kerättiin aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta sekä kansainvälisistä tutkimuksista. Lisäksi tutkimusaineiston keruumenetelmänä käytettiin haastatteluja ja yhteiskehittämistapaamista. Haastatteluiden avulla oli tarkoitus selvittää työelämän näkökulmaa tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeista. Haastatteluaineiston luokittelussa hyödynnettiin laadullista sisällönanalyysiä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun työryhmälle järjestetyssä työpajassa yhteiskehitettiin kerätyn aineiston pohjalta osaamistarvekuvaus.

Tutkimustuloksissa tärkeiksi huomioiksi nousivat taito käyttää ennaltaehkäisevää ja asiakaslähtöistä työtettä ja huomioida kestävä kehityksen periaatteet työskentelyssä. Digitalisaation myötä digiosaaminen korostuu tulevaisuudessa. Toimintaterapeutilla tulee olla hyvät vuorovaikutus- ja ohjaustaidot ja taito kohdata erilaisia ihmisiä. Lisäksi toimintaterapeutilla tulee olla taitoa tehdä moniammatillista yhteistyötä sekä erottaa oma ydinosaamisensa ja tuoda esille omaa ammatillista osaamistaan. Hyvä ongelmanratkaisukyky sekä valmius soveltaa tietoa ja toimintaa sekä tukea mielen hyvinvointia korostuvat tulevaisuudessa.

Kerätyn aineiston perusteella tuotettiin taulukkomuotoinen osaamistarvekuvaus, joka sisältää työpajassa keskeisimminkin esiin nousseet osaamistarpeet. Opinnäytetyössä kehitettyä osaamistarvekuvausta voidaan käyttää hyödyksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelman opintojaksojen sisältöjen suunnittelussa.

Avainsanat (asiasanat)

Toimintaterapeutti, osaamistarve, tulevaisuus, osaaminen

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Miikkulainen, Ronja & Mäkinen, Hanna

Competence needs of the occupational therapist of the future

Jyväskylä: Jamk University of Applied Sciences, June 2023, 53 pages.

Degree Programme in Occupational Therapy. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The world of work is constantly changing and evolving. Changes in society also affect the future of occupational therapy. However, changes in the world of work can be predicted, so it is worth taking this into account when designing training to ensure that it remains relevant to future needs. Jyväskylä University of Applied Sciences has started to reform its curriculum, and the new curriculum will be introduced in 2024. The purpose of this thesis was to identify the competence needs of future occupational therapists. The aim of the thesis was to produce a description of the future occupational therapist's competencies for Jyväskylä University of Applied Sciences.

The thesis was carried out as a research-based development work. Theoretical information was collected from literature related to the topic and from international studies. In addition, interviews and co-development meetings were used as research material collection methods. Interviews were used to find out the working life's perspective on the future occupational therapist's competence needs. Qualitative content analysis was used to classify the interview data. In a workshop organised for the working group of the Jyväskylä University of Applied Sciences, a competence description was co-developed based on the collected material.

In the results of the study, the ability to use a preventive and client-oriented work ethic and to take into account the principles of sustainable development in their work emerged as important considerations. With digitalisation, digital competence will become more important in the future. Occupational therapists must have good interaction and guidance skills and the ability to meet different people. In addition, occupational therapists must have the skills to work in multi-professional cooperation, to distinguish their own core competences and to highlight their own professional competence. Good problem-solving skills and the ability to apply knowledge and activities and to support mental well-being will be important in the future.

On the basis of the collected material, a competency needs description was produced in tabular form, which includes the key competency needs that emerged in the workshop. The competence inventory developed in the thesis can be used as a useful tool in the planning of the contents of the study courses in the occupational therapy degree programme of Jyväskylä University of Applied Sciences.

Keywords/tags (subjects)

Occupational therapist, competence needs, future, know-how

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Teoreettiset lähtökohdat	4
2.1	Tulevaisuuden näkökulma	5
2.2	Toimintaterapian paradigma	8
2.3	Osaaminen ja opetussuunnitelman perusteet	10
2.4	Toimintaterapia ja toimintaterapeutin osaamisalueet opetussuunnitelmassa	12
3	Kansainvälisten artikkeleiden ja tutkimusten tulokset	13
3.1	Kestävän kehityksen näkyväksi tekeminen toimintaterapiassa liittämällä se Agenda 2030-tavoitteisiin	13
3.2	Toimintaterapian keinot ilmastonmuutoksen ja elintapasairauksien torjunnassa.....	14
3.3	Toimintaterapeuttien osaamisen hyödyntäminen työllisyyskeskuksissa	16
3.4	Toimintaterapeuttien kokemukset työtehtävistä.....	18
4	Tarkoitus ja tavoitteet	19
5	Toteutus	20
5.1	Lähestymistapa	20
5.2	Aineiston keruu ja valinta	21
5.2.1	Tietoperustan tiedonhaku	21
5.2.2	Kehittämistyön aineiston keruu	23
5.3	Aineiston käsittely ja analysointi	23
6	Tulokset.....	26
6.1	Tulevaisuuden työnkuvan muutos ja työskentely-ympäristöt.....	26
6.2	Digitalisaatio, etäkuntoutus ja yleiset työelämätaidot tulevaisuudessa.....	27
6.3	Toimintaterapeutin yhteistyötaidot	28
6.4	Taito kohdata ja huomioida asiakas	29
6.5	Tulevaisuuden toimintaterapeutin tiedot, taidot ja ominaisuudet	29
6.6	Työpajan tulokset	31
7	Tulosten tarkastelu	34
8	Pohdinta	36
8.1	Tulosten vertailu nykyiseen OPSiin.....	36
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	37
8.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	41

Lähteet	43
Liitteet	48
Liite 1. Toimintaterapeutin osaamisalueet vuoden 2020 opetussuunnitelmassa	48
Liite 2. Kansainvälisten artikkeleiden ja tutkimusten tiedot.....	50
Liite 3. Haastattelukutsu	51
Liite 4. Haastattelurunko	53

Kuviot

Kuvio 1. AOTA 2025 visio.....	8
Kuvio 2. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin kulku	21
Kuvio 3. Haastattelutulokset	31

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki tutkimusartikkeleihin käytetyistä hakulausekkeista ja rajauksista	22
Taulukko 2. Tutkimusartikkeleiden sisäänotto- ja poissulkukriteerit	22
Taulukko 3. Esimerkki aineiston luokittelusta	25
Taulukko 4. Toimintaterapeutin osaamistarvekuvaus.....	34

1 Johdanto

Työelämä kehittyy ja muuttuu jatkuvasti (Dufva, Wartiovaara & Vataja 2021). Tällä hetkellä käynnissä oleva työelämän muutos on suurin vuosikymmeniin. Maailmalla tapahtuvat erilaiset kriisit ja megatrendit vaikuttavat työelämän muutokseen. Esimerkiksi koronapandemian myötä työelämä joutui tekemään nopean harppauksen kohti etättyötä. (Ranki, Koivula & Helakoski 2023.) Tulevaisuuden työelämän muutosta on ennustettu muun muassa erilaisten megatrendien ja muutosvoimien kautta (Dufva & Rekola 2023; Kokkinen, Ala-Laurinaho, Alasoini, Varje, Väänänen & Toppinen-Tanner 2020). Tulevaisuudesta ei voida tietää varmasti, mutta sitä on silti mahdollista ennustaa suhteellisen tarkasti (Dufva 2020, 6).

Tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa, sillä tämän hetken päätökset ja toimet vaikuttavat myös tulevaisuuden suuntaan. Tulevaisuusajattelun pohjana on erilaisten tulevaisuuden kehityssuuntien tarkastelu, joiden kautta huomataan keskeisimmät muutostekijät, jotka vaikuttavat tulevaisuuteen. Tulevaisuuden kehityssuuntien tarkastelu on oleellista esimerkiksi skenaariotyössä sekä visioprosesseissa, mutta sitä voidaan hyödyntää myös monessa muussa. (Dufva 2020, 6, 11, 57.) Koska tulevaisuutta on mahdollista ennustaa joltain osin, se kannattaa ottaa huomioon koulutusten suunnittelussa, jotta koulutus saadaan vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus eli sote-uudistus on tuonut muutoksia kuntoutusalan työntekijöiden työelämään hyvinvointialueiden tultua käyttöön (Mikä sote-uudistus? 2022). Eri alojen moniammatillista yhteistyötä pyritään tekemään sujuvammaksi tulevaisuudessa. Ennaltaehkäisevä työ ja digitaaliset palvelut tulevat lisääntymään uudistuksen myötä. (Kysymyksiä ja vastauksia Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta 2020.) Kuntoutusalan tulevaisuuden näkymät ovat hyvät. On ennustettu, että toimintaterapeuteille on kysyntää myös tulevaisuudessa. Oikea-aikaisella kuntoutuksella voidaan vaikuttaa kansanterveyteen ja näin ollen myös kustannustehokkuuteen (Korpi & Paakkanen 2023). Väestön ikärakenteen muutoksen ja yhteiskunnan taloudellisen tilanteen myötä on tärkeä pohtia tulevaisuuden kuntoutusalan tarvetta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa, mitä osaamista toimintaterapeuteilla tulisi olla tulevaisuudessa 2030-luvulla. Osaamista on hyvä tarkastella, jotta saadaan yhteinen näkemys siitä, mitä kaikkea osaaminen pitää sisällään ja miten monin tavoin se voidaan määritellä ja, kuinka sitä

voidaan parantaa koulutuksen keinoin. On myös ennustettu mitä osaamistarpeita ylipäättään tarvitaan tulevaisuuden työelämässä sekä millaista laaja-alaista osaamista tulevaisuuden työntekijältä vaaditaan (Laaja-alainen osaaminen 2030-luvulla 2023, 14).

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Jyväskylän ammattikorkeakoulun eli Jamkin toimintaterapian tutkinto-ohjelma. Jamkilla on tarve saada näyttöön perustuvaa selvitystyötä tulevaisuuden toimintaterapeuttien osaamistarpeista osana alkanutta opetussuunnitelmauudistusta eli OPS-uudistusta. Opinnäytetyössä kehitetään osaamistarvekuvaus tulevaisuuden toimintaterapeuttien osaamistarpeista. Opinnäytetyön selvityksen avulla Jamkin toimintaterapian tutkinto-ohjelman opettajat pystyvät kehittämään uuden opetussuunnitelman opintojaksoja vastaamaan tulevaisuuden toimintaterapeutin työelämän osaamistarpeisiin. On tärkeä kehittää OPSia, jotta ennustettuihin työelämän osaamistarpeisiin pystytään koulutuksella vastaamaan. Nykyinen OPS on otettu käyttöön vuonna 2020. Uudistetun OPSin on tarkoitus tulla käyttöön vuonna 2024, ja ensimmäiset valmistuvat tämän OPSin mukaan vuonna 2028 ja siirtyvät työelämään.

Opinnäytetyö toteutetaan tutkimuksellisenä kehittämistoimintana. Aineistoa kerätään laadullisin menetelmin haastatteluiden ja yhteiskehittämistapaamisen kautta. Lisäksi aineistoa kerätään ajankohtaisesta kirjallisuudesta. Opinnäytetyössä käytetty tutkimusaineisto rajataan vuosiin 2019–2023. Tätä aiempaa tietoa ei kannatta käyttää, sillä vertailua tehdään vuoden 2020 opetussuunnitelmaan, josta käy ilmi aiemmat osaamistarpeet.

2 Teoreettiset lähtökohdat

Tässä luvussa käsitellään työelämän muutosta tulevaisuudessa. Opinnäytetyössä kerätään tietoa tulevaisuuden toimintaterapian alan osaamistarpeista laaja-alaisesti rajaamatta mihinkään tiettyyn osa-alueeseen. Tulevaisuuden näkökulmaa käsitellään esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen eli sote-uudistuksen, Opetushallituksen osaamistarveraporttien sekä Sitran megatrendien kautta. Lisäksi tarkastellaan myös toimintaterapian paradigmaa sekä osaamista yleisesti. Lopuksi käsitellään osaamista opetussuunnitelmassa, toimintaterapeutin nykyistä opetussuunnitelmaa sekä toimintaterapeutin osaamisalueita tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

2.1 Tulevaisuuden näkökulma

Työelämä muuttuu jatkuvasti, mutta tällä hetkellä käynnissä on kuitenkin suurimpia muutoksia työelämässä pitkään aikaan (Ranki ym. 2023). Työelämän muutokseen vaikuttavat esimerkiksi teknologian kehittyminen ja globalisaatio, väestön ikärakenteen muuttuminen sekä ilmastonmuutos (Ranki ym. 2023; Työelämää kehitetään yhteistyössä n.d). Lisäksi erilaiset kriisit kuten koronavirus vaikutti työnkuvan muutokseen koko maailmassa (Ranki ym. 2023). Työterveyslaitoksen julkaisu ”Hyvinvointia työstä 2030-luvulla” pohjautuu asiantuntijoiden näkemyksiin työelämän ja työkyvyn kehityksestä tulevaisuudessa. Raportissa on nostettu esiin neljä eri muutosvoimaa, joiden kautta on hahmoteltu työelämän mahdollisia kehityskulkuja, joihin halutaan edetä sekä mietitty keinoja, joilla ne voidaan saavuttaa. Raportin neljäksi muutosvoimaksi on nostettu ajattelu- ja toimintatavat sekä teknologia, väestörakenne ja ilmastonmuutos. (Kokkinen ym. 2020, 8–9.) Myös tulevaisuustalo Sitra tekee muutaman vuoden välein megatrendikatsauksen, jossa se kokoaa useiden eri lähteiden kautta kokonaiskuvaa tulevaisuuden kehityssuunnista. Uusimmat megatrendit on julkaistu vuoden 2023 alussa. Megatrendit sisältää viisi kohtaa, jotka ovat luonnon kantokyky murenee, hyvinvoinnin haasteet kasvavat, demokratian kamppailu kovenee, kilpailu digivallasta kiihtyy sekä talouden perusta rakoilee. Nämä kaikki listauksen kohdat liittyvät vahvasti toisiinsa. (Dufva & Rekola 2023.)

Opetushallitus on laatinut laaja-alaisen osaamisen raportin, joka keskittyy vuoden 2030 osaamistarpeisiin. Mikäli tarve esiintyy useammilla talouden sektoreilla ja sitä voidaan myös hyödyntää eri alojen työtehtävissä, määritellään osaaminen laaja-alaiseksi. Raportissa käytetty aineisto on kerätty kyselytutkimuksen avulla, johon suurin osa vastauksista saatiin Osaamisen ennakointifoorumissa (OEF) mukana olleilta. Raportissa keskityttiin digitaalisen osaamisen ja kestävyysosaamisen tärkeimpiin taitoihin sekä osaamisiin vaikuttaviin muutostekijöihin. Osaamistarvekyselyssä kävi ilmi, että laaja-alaista osaamista pidetään tulevaisuudessa hyvin tärkeänä asiana. Kyselystä nousseina osaamistarpeina digitaalisuusosaamista ja kestävyysosaamista pidettiin tärkeinä ammatista riippumatta. Muutostekijät, jotka nousevat kyselyssä vahvimmin esiin, olivat ilmastonmuutos, taloudellisen tilanteen heikentyminen, väestön ikääntyminen, kansainvälisyyden lisääntyminen, sääntelyn kiristyminen ja teknologinen kehitys. (Laaja-alainen osaaminen 2030-luvulla 2023, 7, 27.)

Edellisen lisäksi Opetushallitus on laatinut raportin, jossa se tarkastelee osaamistarpeita vuonna 2035 eri toimialojen näkökulmasta. Raportin ennakoititulosien lähtökohtana oli myös Osaamisen ennakoitifoorumista (OEF) saadut tulokset. Viisi merkitykseltään eniten kasvavaa geneeristä osaamista olivat lähes kaikilla aloilla ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, kokonaisuuksien hallinta, luovuus ja oppimiskyky. Sen sijaan fyysinen vahvuus ja sorminäppäryys koettiin eniten laskeviksi osaamisiksi. Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialalla ajanhallintataidot, paineensietokyky, reagoitokyky, ongelmanratkaisutaidot ja itseohjautuvuus olivat kuitenkin eniten merkitystä lisääviä osaamisia. Lisäksi esiintymistaitojen ennakoitiin kasvattavan alalla merkitystään huomattavasti enemmän kuin muilla toimialoilla. Myös monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuustaidot sekä eettinen osaaminen nousivat alan kohdalla selkeästi esiin. (Leveälahti, Nieminen, Nyyssölä, Suominen & Kotipelto 2019, 19, 28.)

Yleisistä työelämätaidoista sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialalla merkittävimminä osaamisina pidetään asiakaslähtöistä palveluiden kehittämisosaamista, digitaalisten ratkaisuiden ja alustojen hyödyntämisosaamista, digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaitoja sekä etä- ja virtuaalipalveluiden hallintaa. Lisäksi alalla tarvitaan selkeästi enemmän hyvinvointiteknologian laajaa tuntemusta ja hallintaa kuin millään muulla alalla. Yleisten työelämätaitojen lisäksi arvioitiin erikseen perusdigitaatioita, joista eniten merkitystään kasvattavat henkilökohtaisen tiedon ja yksityisyyden suojaaminen, digitaaliset kommunikaatiotaidot, tiedon digitaaliset jakamistaidot, tiedon arviointitaidot ja digitaaliset yhteistyötaidot. Yleisesti sosiaali-, terveys ja hyvinvointialalla korostuivat perusdigitaatioita sekä edellisessä kappaleessa esiteltyt geneeriset osaamiset. Sen sijaan yleinen työelämäosaaminen oli huomattavasti vähemmän merkitykselliseksi arvioitu osaaminen kuin millään muulla toimialalla. (Leveälahti ym. 2019, 34–46.)

Yksi suurista muutoksista on myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus eli sote-uudistus, joka astui voimaan vuoden 2023 alusta. Sote-uudistuksen myötä vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueita muodostettiin yhteensä 21 sekä Helsingin kaupunki. Kyseinen muutos on yksi merkittävimmistä sote-alan muutoksista Suomessa. Uudistuksen tavoitteena on muun muassa parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta sekä turvata laadukas ja yhdenvertainen palvelu kaikille alueen asukkaille. Lisäksi pyritään hillitsemään kustannusten kasvua sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumista. Uudistuksen avulla pyritään luomaan parempia palvelukokonaisuuksia, joissa

esimerkiksi perus- ja erityistason palvelut toimivat yhdessä sujuvammin. (Mikä sote-uudistus? 2022.)

Uudistus sisältää myös Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman, joka jatkuu vuoden 2023 loppuun asti. Ohjelmassa toteutetaan kehittämishankkeita alueellisesti, joiden avulla pyritään sote-uudistuksen myötä luomaan toimiva palvelukokonaisuus. (Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma 2023.) Uudistuksen myötä eri alojen ammattilaiset työskentelevät entistä tiiviimmin yhdessä ja yhteistyö helpottuu. Uudistuksen myötä pyritään siirtämään painopistettä perusterveydenhuoltoon sekä ennaltaehkäisevään työhön. Lisäksi myös digitaalisia palveluita pyritään hyödyntämään. (Mitä tarkoittaa tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus? 2020.)

Kuntoutusalan tulevaisuuden näkymistä on julkaistu Arenen sivuilla toiminta- ja fysioterapian asiantuntijoiden kirjoitus, joka käsittelee kuntoutusalan työtä toimintaterapeuttien ja fysioterapeuttien näkökulmasta nyt ja tulevaisuudessa. Toimintaterapeuteista uskotaan tulevaisuudessa olevan pulaa. Lisäksi erilaiset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyöt tarjoavat uudenlaisia työpaikkoja myös toimintaterapeuteille. Esimerkkeinä tulevaisuuden trendeistä kuntoutusalalla on nostettu digitalisaatio ja hyvinvointitekniologia. On myös todettu, ettei kuntoutusalan osaamista hyödynnetä vielä niin paljoa kuin olisi mahdollista, vaikka kuntoutus voisi olla kustannustehokkaampaa kuin itse sairauden tai haasteen hoitaminen. Kuntoutuksen lisäämisestä olisikin kansanterveyden parantamisen lisäksi apua myös taloudellisesti. Tulevaisuudessa toimintaterapeuttien osaamista voitaisiin hyödyntää laajemmin esimerkiksi työterveyshuollossa. (Korpi & Paakkanen 2023.)

Myös American Occupational Therapy Association-ammattiyhdistys (AOTA) on julkaissut oman visionsa vuoden 2025 toimintaterapian kehityssuunnista. AOTA:n tarkoituksena on edistää toimintaterapiakäytäntöjä, koulutusta ja tutkimusta standardien asettamisen ja edunvalvonnan avulla. Toimintaterapia maksimoi ihmisten, väestöryhmien ja yhteisöjen terveyden, hyvinvoinnin ja elämänlaadun ratkaisuilla, jotka helpottavat osallistumista jokapäiväiseen elämään. Visioon kuuluu viisi eri kohtaa, joita toimintaterapia-alan tulisi olla vuonna 2025 (ks. kuvio 1). (Mission and vision n.d.)

Tehokas: Toimintaterapia on näyttöön perustuvaa, asiakaskeskeistä ja kustannustehokasta

Johtajuus: Toimintaterapia vaikuttaa politiikan, ympäristöjen ja monimutkaisten järjestelmien muuttamiseen

Yhteistyöhön perustuva: Toimintaterapia onnistuu erinomaisesti työskentelemään asiakkaiden kanssa ja järjestelmissä tehokkaiden tulosten aikaansaamiseksi

Saavutettavissa: Toimintaterapia tarjoaa kulttuurisidonnaisia ja räätälöityjä palveluja

Oikeudenmukaisuus, osallisuus ja monimuotoisuus: Toimintaterapeutit ovat tarkoituksenmukaisesti osallistavia ja oikeudenmukaisia ja hyväksyvät monimuotoisuuden kaikissa muodoissa

Kuvio 1. AOTA 2025 visio (Mission and vision n.d, muokattu).

2.2 Toimintaterapian paradigma

Toimintaterapian paradigma antaa toimintaterapeuteille yhteisen käsityksen siitä, mitä toimintaterapia on. Paradigma määrittelee työn perusluonteen, menetelmät ja arvot. Paradigma yhdistää teoriaa ja käytännön työtä sekä tuo esiin toimintaterapian tavoitteen, luonteen, tarkoituksen, arvon ja laajuuden. (Kielhofner 2009, 10–12.) Toimintaterapian paradigma on muuttunut vuosien varrella. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että toimintaterapian perusajatus on säilynyt samana muutoksista huolimatta. (Arell-Sundberg, Taattola & Vehkaperä 2005, 180.) Tällä hetkellä paradigmassa korostuu toiminta ja toiminnan vaikutus ihmisen arkeen (Cole & Tufano 2019, 71). Kielhofnerin (2009, 45) mukaan nykyinen paradigma koostuu kolmesta ydinrakenteesta, joita ovat toiminnan merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille, toiminnallisten ongelmien/haasteiden tunnistaminen ja toimintaperustainen harjoittelu. Sekä Cole ja Tufano (2019) että Kielhofner (2009) näkevät toiminnallisuuden muodostuvan henkilön, toiminnan ja ympäristön elementtien välisestä vuorovaikutuksesta. Nykyisin toimintaterapeuttisessa ajattelussa näkyy epälineaarinen lähestymistapa, joka

tunnistaa mitkä tekijät vaikuttavat toiminnalliseen suoriutumiseen ja terapeuttien tulosten saavuttamiseen. (Cole & Tufano 2019, 10; Kielhofner 2009, 44.)

Nykyään toimintaterapeutin arvioidessa henkilön toiminnallista suoriutumista ei enää riitä, että mitataan havaittavissa olevia tuloksia kuten kykyä kävellä jokin tietty matka (Cole & Tufano 2019, 10). Sen lisäksi toiminnallista suoriutumista tarkastellessa tulee ottaa huomioon erilaiset toimintaan liittyvät kontekstit, kuten mitä toimintoa henkilö yrittää tehdä ja minkälaisessa ympäristössä tämä tapahtuu (Kielhofner 2009, 44). Myöskään motivaation merkitystä toimintoihin osallistumisessa ei tule unohtaa. Toimintaterapeutit ovat omaksuneet näkemyksen, jonka mukaan toimintaterapian interventioihin kuuluu erilaisten kontekstien ja ympäristön lisäksi toiminnan vaatimusten tai odotusten mukauttaminen. (Cole & Tufano 2019, 10, 24.) Tästä johtuen koetaan, että tämä ajattelutapa auttaa toimintaterapeutteja nyt ja tulevaisuudessa ottamaan paremmin huomioon esimerkiksi erilaiset ympäristön muokkaustyöt ja henkilöön liittyvät muut ihmiset.

Toiminnan lisäksi toimintaterapian paradigmassa keskitytään yhä enemmän hyvinvointiin ja ennaltaehkäisevään lähestymistapaan (Cole & Tufano 2019, 72). Cole ja Tufano (2019) näkevät, että toimintaterapeuteilla on tulevaisuudessa paljon annettavaa perusterveydenhuollossa, sillä toimintaterapeuteilla on ymmärrys toiminnan monimuotoisuudesta sekä kyky edistää laajempaa ja kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa yksilöiden ja ryhmien kanssa. Lisäksi he mainitsevat toimintaterapeuteilla olevan paljon annettavaa kroonisten sairauksien ennaltaehkäisyssä ja itsehoidossa sekä keinoja mahdollistaa merkityksellisten toimintojen jatkuminen henkilön arjessa sairaudesta huolimatta. (Cole & Tufano 2019, 72.)

Tulevaisuudessa paradigman nähdään siirtyvän yhä kauemmaksi lääketieteellisestä mallista, sillä uusina ajattelumalleina koetaan toimintakeskeisyys, asiakaskeisyys, holistinen lähestymistapa ja systeemiteoria. Uudet ajattelumallit mahdollistavat toimintaterapian hyödyntämisen terveyden edistämässä entistä monipuolisemmin. Toimintaterapeutin mahdollistaessa henkilön jatkuva osallistuminen erilaisiin mielekkäisiin toimintoihin voi ennaltaehkäistä henkilöä fyysisiltä ja psyykkisiltä sairauksilta sekä toimintakyvyn heikkenemiseltä. Asiakaskeisessä lähestymistavassa toimintaterapeutti antaa henkilölle mahdollisuuden hallita itse omia elämäntapavalintoja ja mukauttaa toimintoja ja ympäristöä, jotta henkilö voisi jatkaa mielekästä toimintaa. Lisäksi holistinen

lähestymistapa auttaa yhdistämään terveydenhuollon ja sosiaaliset tekijät kokonaisuudeksi, jotta henkilön toiminnalliselle osallistumiselle ei olisi esteitä. (Cole & Tufano 2019, 24, 55, 71.)

Paradigman lisäksi toimintaterapeuttien teoreettista ymmärrystä ja työskentelyä ohjaavat muun muassa erilaiset toimintakeskeiset mallit. Mallit auttavat toimintaterapeutteja ymmärtämään käsitteiden ja asioiden välisiä yhteyksiä (Cole & Tufano 2019, 101). Malleissa yhdistyvät toimintaterapian teoria, tutkimus ja käytäntö. Mallin teoreettinen osuus selittää toimintaterapiaprosessin mahdollisuudet ja antaa käytännön työkaluja ongelman ratkaisemiseen. (Kielhofner 2009, 13.) Toimintaterapeutteja ohjaavia käytännön malleja ovat esimerkiksi Toiminnan transaktionaalinen malli (Transactional Model of Occupation, TMO) ja Inhimillisen toiminnan malli (The Model Of Human Occupation, MOHO). Edellä mainituille malleille yhteistä on se, että ne ovat kaikki asiakaslähtöisiä ja näyttöön perustuvia sekä niiden keskiössä on toiminta. (Fisher & Marterella 2019, 16; Kielhofner 2009, 149–150.)

2.3 Osaaminen ja opetussuunnitelman perusteet

Osaamiselle on olemassa monia erilaisia määritelmiä ja sitä voidaan käsitellä useammista näkökulmista (Nyyssölä 2022). Kupias, Peltola ja Pirinen (2014) määrittelevät osaamisen tietojen, taitojen ja asenteiden yhdistämisenä. Yksilön osaaminen on paljon muutakin kuin koulutuksen kautta saadut tiedot. Se sisältää myös henkilön taidot sekä kokemukset, ja tärkeintä onkin soveltaa osaamistaan käytännössä. (Kupias ym. 2014.) Myös Tuomi, Hautamäki ja Ketamo (2021) kuvaavat, että osaamisen määrittelyyn sisältyy tietojen ja taitojen lisäksi kokemukset ja taipumukset. Näiden muodostaman kokonaisuuden avulla henkilö pystyy suoriutuman meneillään olevasta tehtävästä. (Tuomi ym. 2021, 23.) Hanhinen (2010) puolestaan määrittelee osaamisen toiminnan, tiedon ja onnistumisen kautta. Tällöin henkilö soveltaa tietojaan onnistuneesti ja näin ollen saavuttaa asetetun tavoitteen. (Hanhinen 2010, 48–49.) Vaikka osaamiselle on monenlaisia määrittelyjä, on olemassa kuitenkin yhteinen näkemys siitä, että osaaminen on oppimisen tulos ja jokainen voi kehittää omaa osaamistaan (Rouvinen-Wilenius, Santamäki & Ahokas 2021, 8, 26).

Jamkin korkeakoulututkintojen opetussuunnitelmat muodostuvat oman alan ydinosaamisen moduuleista ja opintojaksoista, joiden kautta opiskelija saavuttaa oman tutkintonsa osaamisen perustan. Lisäksi opetussuunnitelmat sisältävät täydentävän osaamisen moduuleita ja opintojaksoja, joiden valitsemisesta vastaa opiskelija itse. Tällä tavoin opiskelija pystyy myös itse vaikuttamaan

oman tutkintonsa muodostumiseen sekä syventämään, laajentamaan ja profiloimaan omaa osaamistaan. (Opetussuunnitelmat n.d.) Opintojen suunnittelussa otetaan erityisesti tulevaisuuden osaamistarpeet huomioon niin sosiaali- ja terveysalan osaamisen kuin toimintaterapian ammatti-kohtaisen osaamisen kautta (Toimintaterapeutti (AMK) n.d).

World Federation of Occupational Therapy eli WFOT on Toimintaterapian maailmanliitto, jonka tarkoituksena on muun muassa edistää maailmanlaajuisesti tietoisuutta toimintaterapian tarjoamista mahdollisuuksista sekä määrittää toimintaterapian koulutusohjelmille minimistandardit (About n.d). WFOT pitää listaa koulutusohjelmista, jotka täyttävät nämä minimistandardit eli ovat saaneet WFOT:n hyväksynnän. Hyväksytyjen koulutusohjelmien tarkastaminen suoritetaan myös säännöllisesti. (Education n.d.) European Network of Occupational Therapy in Higher Education eli ENOTHE sen sijaan on eurooppalainen toimintaterapeuttikoulutusten järjestö, jonka päätavoitteena on myös huolehtia korkealaatuisen toimintaterapiakoulutuksen toteutumisesta Euroopassa (What is ENOTHE? n.d). Jamkin toimintaterapian koulutusohjelma täyttää nämä WFOT:n määrittämät minimistandardit, ja ENOTHE:n määrittelemät toimintaterapeutin osaamiskuvaukset on otettu opetussuunnitelmassa vahvasti huomioon (Toimintaterapeutti (AMK) n.d).

Toimintaterapia-alan toimijoiden näkemysten lisäksi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on vuonna 2022 julkaissut suosituksen ”Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta 2022”. Selvitysten pohjalta suositukseen muotoutui kuusi kompetenssia, jotka olivat oppimaan oppiminen, työelämässä toimiminen, kestävä kehitys, kansainvälisyys ja monikulttuurisuus sekä ennakoiva kehittäminen. (Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta 2022 2022.) Aiemmin mainittujen lisäksi opintosuunnitelmien suunnittelussa on otettu huomioon Suomen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehys eli FiNQF, jossa eri tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat oppimiskokonaisuudet ovat sijoitettu kahdeksalle eri vaatimustasolle niissä vaadittavien osaamisten mukaan. Ammattikorkeakoulut ovat tasolla 6. FiNQF on myös yhdenmukainen eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (EQF) sekä eurooppalaisten korkeakoulututkintojen viitekehysten (EHEA) kanssa. Näiden lisäksi tutkinnoista on säädetty laissa ja valtioneuvoston asetuksissa. (Tutkintojen viitekehys 2023.)

2.4 Toimintaterapia ja toimintaterapeutin osaamisalueet opetussuunnitelmassa

Toimintaterapeutti on kuntoutusalan asiantuntija, joka mahdollistaa asiakkaille merkityksellisen ja toimivan arjen. Toimintaterapeuttiliitto kertoo sivuillaan toimintaterapeuttien työllistyvän hyvin, ja ammattia pidetään myös vahvasti tulevaisuuden ammattina, sillä automatisaatio ei pysty korvaamaan toimintaterapian työnkuvasta kovinkaan paljoa. Toimintaterapeutit voivat työskennellä myös hyvin monenlaisissa eri tehtävissä niin yksityisellä, julkisella kuin kolmannella sektorilla. Liiton sivuilla myös mainitaan, ettei toimintaterapeutin osaamista ymmärretä aina hyödyntää niin laajasti kuin se olisi mahdollista. Toimintaterapeuteille on tarjolla täydennyskoulutuksia sekä jatkokoulutuksia ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin. Suomessa ei kuitenkaan ole mahdollista opiskella yliopistotasolla toimintaterapiaa, mutta ulkomaalaisiin yliopistoihin voi hakea suoritettuaan AMK-tutkinnon. (Toimintaterapeutti n.d.)

Vuoden 2020 opetussuunnitelmassa toimintaterapeutin tutkinto-ohjelman osaamisalueet koostuvat toimintaterapeutin osaamisen lisäksi Jamkin kaikkien alojen yhteisistä työelämän osaamisista, sosiaali- ja terveysalan sekä kuntoutus- ja sosiaalialan yhteisistä osaamisista. Yhteiseen osaamiseen kuuluvat eettinen osaaminen, kansainvälisyys- ja viestintäosaaminen, oppimisen ja tiedonhallinnan osaaminen sekä yrittäjyys-, innovaatio- ja työyhteisöosaaminen. (Toimintaterapeutti 2020 n.d.a.) Syksystä 2024 eteenpäin koulutuksen aloittavien yhteiset osaamiset muuttuvat kuitenkin Arenen antamien suositusten mukaisiksi, joita ovat oppimaan oppiminen, työelämässä toimiminen, kestävä kehitys, kansainvälisyys ja monikulttuurisuus sekä ennakoiva kehittäminen (Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta 2022 2022; Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkintoon johtavan koulutuksen (AMK, YAMK) opetussuunnitelmien perusteet 2024 2023).

Sosiaali- ja terveysalan yhteiseen osaamiseen kuuluu ainoastaan sosiaali- ja terveysalan asiakkuusosaaminen (Toimintaterapeutti 2020 n.d.b). Kuntoutus- ja sosiaalialan yhteiset osaamiset muodostuvat nykyisessä opetussuunnitelmassa kolmesta osaamisesta, joita ovat hyvinvoinnin ja toimijuuden edistäminen, teknologiaosaaminen sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen (Toimintaterapeutti 2020 n.d.c). Toimintaterapeutin oman alan osaaminen on jaettu viiteen osaamisalueeseen, joita ovat toimintaterapeutin vuorovaikutussuhteen osaaminen, toimintaterapian teoreettisen perustan osaaminen, toimintaterapiapalveluiden johtamisen ja edistämisen osaaminen,

toimintaterapiaprosessin ja ammatillisen harkinnan osaaminen sekä vastuullisen toimintaterapia-työskentelyn osaaminen. (Toimintaterapeutti 2020 n.d.d.) Tarkempi kuvaus toimintaterapeutin osaamisalueista löytyy taulukkona liitteestä 1. OPS-uudistuksen myötä osaamisalueet tulevat kuitenkin muuttumaan.

3 Kansainvälisten artikkeleiden ja tutkimusten tulokset

Tässä luvussa nostetaan esiin tutkimuskysymyksen kannalta keskeisempiä kansainvälisiä artikkeleita ja tutkimuksia, jotka käsittelevät toimintaterapeutilta vaadittavia osaamistarpeita tulevaisuudessa työkentän muuttuessa. Liitteessä 2 on esitetty artikkeleiden kirjoittajat, nimi, julkaisuvuosi, menetelmät ja toteutustavat.

3.1 Kestävän kehityksen näkyväksi tekeminen toimintaterapiassa liittämällä se Agenda 2030-tavoitteisiin

Kuten aiemmin on mainittu, tulee kestävä kehitys olemaan yksi tulevaisuuden tärkeä näkökulma. Wagman, Johansson, Jansson, Lygnegård, Edström, Björklund Carlstedt, Morville, Ahlstrand ja Friestedt (2020) mainitsevat tutkimuksessaan, että toimintaterapialla nähdään olevan paljon annettavaa kestäväälle kehitykselle. Toimintaterapeutilla on tietämystä ihmisen toiminnasta ja toiminnan mukauttamisesta. Monet kestävämmyyteen liittyvät näkökulmat kuten ilmastonmuutos ja kulutus liittyvät ihmisen toimintaan. Tutkimuksessa toimintaterapiakoulutuksen kestävä kehityksen osaamista verrataan Agenda 2030-tavoitteisiin. Toimintaterapeutteja suositellaan ottamaan kestävä kehitys huomioon työssään, koulutuksessaan ja tutkimuksessaan. Toimintaterapeutteja kannustetaan laajentamaan toiminta-alueitaan kattamaan koko väestö edistääkseen kestäviä toiminnallisia elämäntapoja ja sopeutumista ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin. (Wagman ym. 2020, 8.)

Tutkimuksessa esitellään esimerkkejä kestävään kehitykseen liittyvien kurssien sisällöistä. Yhdellä kurssilla opiskelija pohtii kestäväää terveyttä ja kestäväää kehitystä suhteessa omaan ammattiin. Toisella kurssilla aiheena on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä painotetaan kestäväää terveyttä paikallisesti/maailmanlaajuisesti. Tutkimuksessa on käsitelty myös aikaisempia tutkimuksia. Niiden tulokset ovat osoittaneet, että toimintaterapialla voidaan vaikuttaa ekologiseen kestävyteen ja ilmastonmuutokseen mukauttamalla toimintoja ympäristöystävällisemmiksi, tekemällä yhteistyötä

muiden ammattilaisten kanssa sekä tarkastelemalla toiminnallisia valintoja. Lasten ja nuorten osallistumista elämän eri osa-alueisiin on tutkittu käyttäen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen luokituksen lapsi- ja nuorisoversiota. Tutkimus on osoittanut, että tämä luokitus voi olla hyödyllinen menetelmä nuorten mielenterveyden kuvaamisessa jokapäiväisissä toiminnoissa. (Wagman ym. 2020, 9.)

Kestävän kehityksen selkeää huomioimista toimintaterapiakoulutuksessa voitaisiin pitää laatu- ja kökulmana. Jatkuva pohdiskelu kurssien sisällöistä ja kestävään kehitykseen liittyvästä tutkimuksesta sekä niiden liittäminen Agenda 2030 tavoitteisiin olisi tarpeellista, sillä ammatin panosta kestävään kehitykseen ei ole vielä täysin tunnustettu. Kestävän kehityksen osaaminen olisi myös yhdenmukaista WFOT:n suosituksen kanssa. Jatkuva tietoisuus kestävään kehityksen tavoitteista ja työskentely niitä kohti toimintaterapiassa edistäisi kestävämpää tulevaisuutta. (Wagman ym. 2020, 11.)

3.2 Toimintaterapian keinot ilmastonmuutoksen ja elintapasairauksien torjunnassa

Toinen artikkeli käsittelee ilmastonmuutosta ja elintapasairauksia sekä elämäntapamuutosta. Ilmastonmuutos ja elintapasairaudet ovat merkittäviä kansainvälisiä huolenaiheita, jotka edellyttävät maailmanlaajuisia toimia. Ihmisten päivittäiset toiminnot ovat keskeisiä elintapasairauksien ja ilmastonmuutoksen aiheuttajia. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 1.) Garcia Diaz ja Richardson (2021) ovat tehneet raportin, jonka tavoitteena on havainnollistaa toimintaterapian keinoja ilmastonmuutoksen ja elintapasairauksien torjunnassa. Tutkijat esittävät, että toimintaterapeuteilla on ainutlaatuista osaamista ehkäistä ja hallita ilmastonmuutosta ja elintapasairauksia. Toisaalta taas he osoittavat tutkimuksessaan, että toimintaterapeuteilta puuttuu tietoa globaaleista haasteista ja siitä, miten käsitellä niitä asiakkaiden kanssa. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 1–2.)

Raportissa kestävät toiminnot määritellään ihmisen toiminnoiksi, joilla on vähäinen ekologinen vaikutus ja jotka auttavat ehkäisemään ja/tai hallitsemaan elintapasairauksia. Elintapasairaudet määritellään ei-tarttuviksi sairauksiksi, kuten diabetes, krooniset hengityselinsairaudet ja sydän- ja verisuonisairaudet, jotka kehittyvät pääasiassa epäterveellisten elämäntapojen seurauksena. Elintapasairauksien ennaltaehkäisy ja hallinnan lisäksi ilmastonmuutoksen torjunta on maailmanlaajuinen painopiste. Jokainen ihminen voi omilla valinnoillaan päivittäisessä toiminnassa vaikuttaa

terveyteensä ja ennaltaehkäistä elintapasairauksia. Tämän lisäksi ihmisen valinnat päivittäisissä toiminnoissa vaikuttavat myös laajemmin koko kansanterveyteen ja suuressa mittakaavassa ilmastomuutokseen. Esimerkiksi jalan tai pyörällä liikkuminen auton sijaan ehkäisee sekä elintapasairauksia että ilmastomuutosta. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 1–2.)

Toimintaterapeuttien maailmanliiton (WFOT) mukaan kansanterveyden ja ilmastomuutoksen tulisi olla toimintaterapian käytännön, tutkimuksen ja koulutuksen keskiössä. WFOT kannustaa toimintaterapeutteja tukemaan yhteisöjä niiden pyrkimyksessä pienentää hiilijalanjälkeään kolmella eri tavalla: 1) kouluttamalla ja hankkimalla tietoa kestävyyskysymyksistä ja ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksista, 2) tukemalla asiakkaiden osallistumista kestäviin elämäntapoihin ja 3) pohtimalla kriittisesti, miten jokainen voi tehdä omista toimintaterapiakäytännöistään kestävämpiä. Jos ilmastomuutos nähdään yksilöllisenä terveysuhkana, yksilö tekee todennäköisemmin elämäntapamuutoksia. Ilmastomuutoksen näkeminen myös kansanterveydellisenä uhkana herättää tunne-reaktioita, joiden on havaittu liittyvän tarpeisiin hillitä ilmastomuutosta. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 2–3.)

Garcia Diaz ja Richardson (2021) esittävät, että toimintaterapeutit voivat tukea asiakasta elintapasairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa tarjoamalla neuvontaa tai tietoa elämäntapamuutoksiin. Monet haitalliset elämäntavat liittyvät ilmastomuutokseen ja näin ollen toimintaterapeutit voivat epäsuorasti vaikuttaa myös kasvihuonepäästöjen vähentämiseen. Toimintaterapeuteilla on osaamista luoda ja muuttaa päivittäisiä toimintoja ja käyttäytymistä, joten heillä on hyvät valmiudet tukea elämäntapamuutoksessa. Toimintaterapeutit voivat opastaa elintapasairauksia sairastavia asiakkaita ruokavalion ja heidän terveytensä välisistä suhteista. Kun asiakkaiden terveystavoitteet ovat kestävä kehityksen periaatteiden mukaisia, voivat toimintaterapeutit keskustella kestävästä elämäntapamuutoksista intervention vaihtoehtona ja auttaa asiakasta ymmärtämään kestävien toimintojen, terveyden ja ilmastomuutoksen välisistä suhteista. Kaikki asiakkaat eivät kuitenkaan ole kiinnostuneita omaksumaan kestävämpiä toimintatapoja. Silloin on tarpeen pohtia millä tavoin kestävä kehityksen lähestymistapa vaikuttaa asiakkaan ja toimintaterapeutin väliseen suhteeseen ja asiakaslähtöiseen vuorovaikutukseen. WFOT:n mukaan toimintaterapeuttien tulisi tarjota tietoa elämäntapojen ja ilmastomuutoksen välisestä suhteesta vain, jos asiakas ilmaisee kiinnostuksen aiheesta kohtaan. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 4.)

Kansanterveysnäkökulmasta katsottuna toimintaterapeutteja kannustetaan laajentamaan toimintatapaansa asiakaskeskeisestä yhteisökeskeiseen näkökulmaan. Yhteisön terveystavoitteiden saavuttamiseksi toimintaterapeuttien toimintatapoja voisivat olla esimerkiksi edunvalvontatyö, opetus ja koulutus, konsultaatiot, arviointi ja verkostoyhteistyö. Toimintaterapeuteilla on osaamista toiminnan ja ympäristön välisestä suhteesta, joten heitä kannustetaan osallistumaan kestävän toiminnan sitoutumista tukevien ympäristöjen kehittämiseen. Lisäksi toimintaterapeutteja kannustetaan ottamaan päätöksentekijät mukaan pohtimaan yhteisön toimintatapojen vaikutusta ja auttaa kehittämään toimintatapoja, jotka edistävät yhteisön terveyttä. (Garcia Diaz & Richardson 2021, 5.)

3.3 Toimintaterapeuttien osaamisen hyödyntäminen työllisyyskeskuksissa

Kolmannen tutkimuksen, jonka ovat tehneet tanskalaiset toimintaterapian ja kuntoutuksen tutkijat Christensen, Hald, Nielsen, Nagaraj-Sithamparamanathan ja Ilvig (2021), tarkoituksena on selvittää miten toimintaterapeutit kuvailevat osaamistaan ja pätevyyttään työssä sekä millaisiksi toimintaterapeutit kuvailevat heidän kollegoidensa näkemyksiä toimintaterapeuttien työstä. Tanskassa toimintaterapeuttien määrä työllisyyskeskuksissa on kasvussa, joten tutkimus on hyvin ajankohtainen. Tutkimukseen osallistuneet toimintaterapeutit täyttivät päiväkirjaa suorittamistaan työtehtävistä viitenä päivänä viikossa tammi- helmikuun aikana. Päiväkirjan merkintöjen perustella toimintaterapeuteille toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu, jotta pystytään täsmentämään kuvauksia työstä ja osaamisesta. (Christensen ym. 2021, 314–315.)

Näiden päiväkirjamerkintöjen ja haastattelujen perusteella muodostui neljä työn ja osaamisen pääteemaa, joita toimintaterapeutit kokivat itse tarvitsevana. Nämä olivat asiakaskeskeinen näkökulma, kokonaisvaltainen lähestymistapa, työkyvyn arviointi sekä ergonomia ja työympäristön mukauttaminen. Toimintaterapeutit kokivat asiakaskeskeisen näkökulman tarkoittavan työssään asiakkaiden kanssa hyvän kumppanuussuhteen saavuttamista. Lisäksi ammatilliseen kuntoutukseen osallistuminen ja osallistaminen paransivat asiakkaiden itsenäisyyden ja elämänhallinnan kokemusta. Toimintaterapeutit pyrkivät luomaan hyvän kokonaiskuvan asiakkaan elämäntilanteesta ottamalla fyysisten tekijöiden lisäksi huomioon myös psyykkisen ja sosiaalisen näkökulman sekä huomioimalla näiden vaikutus työkykyyn. Tavoitteena kuntoutuksessa on saada ihmiset palaamaan työelämäänsä sekä myös saada heidät jäämään työelämäänsä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan kykyä ajatella asiakkaan tilanteen kokonaiskuvaa. (Christensen ym. 2021, 316.)

Kolmas pääteema on työkykyarvioinnit, jotka ovat oleellinen osa toimintaterapeutin työtä työllisyyskeskuksissa. Kuntoutusryhmissä toimintaterapeutin tehtävänä on laatia kuvaus siitä, millä tavoin asiakas pystyy suoriutumaan työtehtävistä ja millaisia mahdollisuuksia tai millaisia toimia asiakkaalta vaaditaan, jotta hän voisi päästä takaisin työelämään. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon asiakkaan kokonaistilanteen lisäksi myös esimerkiksi työelämän ja alan vaatimukset. Toimintaterapeuttien tärkeänä tehtävänä on asiakkaiden kohdalla, joilla on uhka päätyä pitkiin sairauslomiin tai ovat syrjäytymisvaarassa, ylläpitää heidän yhteyttensä työmarkkinoihin. Ennaltaehkäisevällä työllisyydellä sekä riittävien aikaisilla interventioilla toimintaterapeutit pystyvät vaikuttamaan tähän. Mikäli esimerkiksi työntekijä jää sairauslomalle, toimintaterapeuttien osaamisella puuttua esimerkiksi työympäristöön tai löytämällä sopivia apuvälineitä, voidaan välttää pitkäaikaisempien sairauslomien tarve. Toimintaterapeutit kuvailivat osaamistaan ergonomiasta ja työympäristön mukauttamisesta tärkeiksi ja se myös nostettiin yhdeksi osaamisen pääteemaksi. Toimintaterapeutit kuvailivat osaamistaan yhdistelmäksi tiedosta koskien terveyttä ja apuvälineitä sekä toiminnan analyysiin ja toiminnan porrastamiseen liittyvästä tiedosta. (Christensen ym. 2021, 317.)

Toimintaterapeutit kokivat, että heillä on tärkeä rooli ja osaaminen työllisyyskeskuksissa, ja he kokivat muiden ammattiryhmien arvostavan heidän työtään. Erityisesti muiden ammattiryhmien koettiin arvostavan toimintaterapeuttien pätevyyttä terveydenhuollon ammattihenkilöinä sekä heidän työkyvyn arvioinnin osaamistaan. Terveydenhuollon ammattihenkilön koulutusta pidettiin tärkeänä, sillä useimmiten toimintaterapeutti oli ainoa terveydenhuollon alan koulutuksen saanut työntekijä. Useimmiten työllisyyskeskuksissa työskenteli ainoastaan yksi toimintaterapeutti. Tämän takia toimintaterapeutti oli usein ainoa, jolla oli tietoa erilaisista sairauksista ja niiden vaikutuksista toiminnalliseen suoriutumiseen. Lisäksi toimintaterapeuttien koettiin helpottavan yhteistyötä terveyskeskusten ammattilaisten kanssa. Muut ammattiryhmät arvostivat myös toimintaterapeuttien tekemiä työkykyarviointeja, jotka myös toimintaterapeutit itse nostivat tärkeäksi osaamiseksi. Toimintaterapeutin tekemää työkykyarviota pidetään hyvin kokonaisvaltaisena arviona ja usein se halutaan toteuttaa ennen kuin tehdään päätöksiä siitä, miten ammatillisessa kuntoutusprosessissa edetään. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että toimintaterapeuttien osaaminen on tarpeellista ja hyödyllistä myös työllisyyspalveluissa. (Christensen ym. 2021, 318.)

3.4 Toimintaterapeuttien kokemukset työtehtävistä

Neljännessä tutkimuksessa Horghagen, Bonsaksen, Sveen, Dolva ja Arntzen (2020) esittelevät, kuinka toimintaterapeutit kokevat ja kuvaavat rooliaan sekä osaamistaan Norjan kunnissa terveysuudistuksen jälkeen. Perusterveydenhuolto kehittyy ja muuttuu jatkuvasti ja näin ollen toimintaterapeuteilta vaaditaan taitoa tunnistaa uusia muutoksen tuomia mahdollisuuksia ja kykyä mukautua meneillään oleviin muutoksiin. Tutkimuksessa nousee esiin terveydenhuollon ammattilaisten erilaiset asemat ja roolit muiden ammattialojen kesken. Toimintaterapeuttien rooli nähdään ammattilaisina, jotka työskentelevät ihmisen koko elämänkaaren ajan erilaisissa asiakasryhmissä ja tarjoavat monenlaisia interventioita. Toimintaterapeuteilla voi olla haasteellista tuoda omaa asiantuntijuutta esiin ja määritellä ydinosaaamisensa. (Horghagen ym. 2020, 133–135.)

Tutkimuksessa toimintaterapeutit kokivat, että heitä on liian vähän käsittelemään kaikkia haasteita ja työtehtäviä. Toimintaterapeutit kokivat myös hankalaksi selittää miksi olisi tehokasta palkata useampia toimintaterapeutteja työtehtäviin. Lisäksi toimintaterapeutit kokivat painetta parantaa ammattiosaamistaan saamatta siihen kuitenkaan tarvittavia resursseja. Toimintaterapeutit kuvailivat, että johtajilla saattoi olla erilainen näkemys ja tietämys toimintaterapiasta kuin itse toimintaterapeuteilla, joka saattoi johtaa konflikteihin ja asettaa rajoja toimintaterapeutin työskentelylle. Pienillä kunnilla työskentelevät toimintaterapeutit kuvasivat, että heidän tuli hoitaa koko palvelukenttä. Näin ollen toimintaterapeutin tulee omaksua paljon ja osaamisen olla hyvin laaja-alaista. Tutkimuksessa esiin nousi myös ajanpuute ja työtehtävien suuri määrä suhteessa työaikaan. Toimintaterapeutin työssä on mahdollisuus vaihteluun ja monimuotoisuuteen sekä työtehtävissä että rooleissa. Toimintaterapeutti voi esimerkiksi toimia sekä toimintaterapeutina että neuvonantajana kaikenikäisille asiakkaille sekä ryhmille, että yksilöille. Tutkimuksessa toimintaterapeutit korostivat olevan tärkeää, että muut ammattilaiset ja he itse pitävät heitä pätevinä toimintaterapeuteina. He mainitsivat, että työntekijöillä on oltava mahdollisuus kehittää omaa osaamistaan ja pätevyyttään. (Horghagen 2020, 139–142.)

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että ulkoiset tekijät, kuten kansalliset terveydenhuollon uudistukset, maantiede, väestö ja johtajien odotukset haastoivat toimintaterapeutteja kehittämään ammatillista rooliaan edistääkseen ydinosaaamistaan ja tarkastelemaan tulevaisuuden mahdollisuuksia tukea ihmisiä arjesta selviytymisessä. Lisäksi toimintaterapeutit kokivat, että heidän asemaansa ei

ole määritelty selkeästi. Selkeän määritelmän puute sisältää sekä vahvuuksia että haasteita. Toimintaterapeuttien on oltava tietoisia roolistaan moniammatillisissa tiimeissä, ja tuoda esiin omaa ammatillista ydinosaamistaan eikä sulautua muun tiimin työnkuvaan. Toimintaterapiassa tieto ja osaaminen toiminnan merkityksestä ihmisen jokapäiväiseen elämään on arvokasta. Toimintaterapeuttien on oltava selvillä tietämyksestään ja osaamisestaan kommunikoidessaan ydinosaamisestaan ja -pätevydestään sekä asemoidakseen itsensä suhteessa johtajiin, politikkoihin ja muihin ammattiryhmiin. Toimintaterapia on olemassa ja kehittyy jatkuvasti, kun ammattilaiset edistävät toiminnallista osallistumista ja omaksuvat osallistavia toimintaympäristöjä, jotta ihmiset saavat kokea osallistumisen ja kuuluvuuden tunteen. (Horghagen 2020, 142–144.)

4 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeita. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelma. Toimeksiantajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta osaamistarpeita ei rajattu koskemaan mitään tiettyä osa-aluetta vaan opinnäytetyö perustuu kirjallisuudesta ja työelämän näkökulmasta nousseisiin tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Toimeksiantajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui:

- Millaiset ovat tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeet?

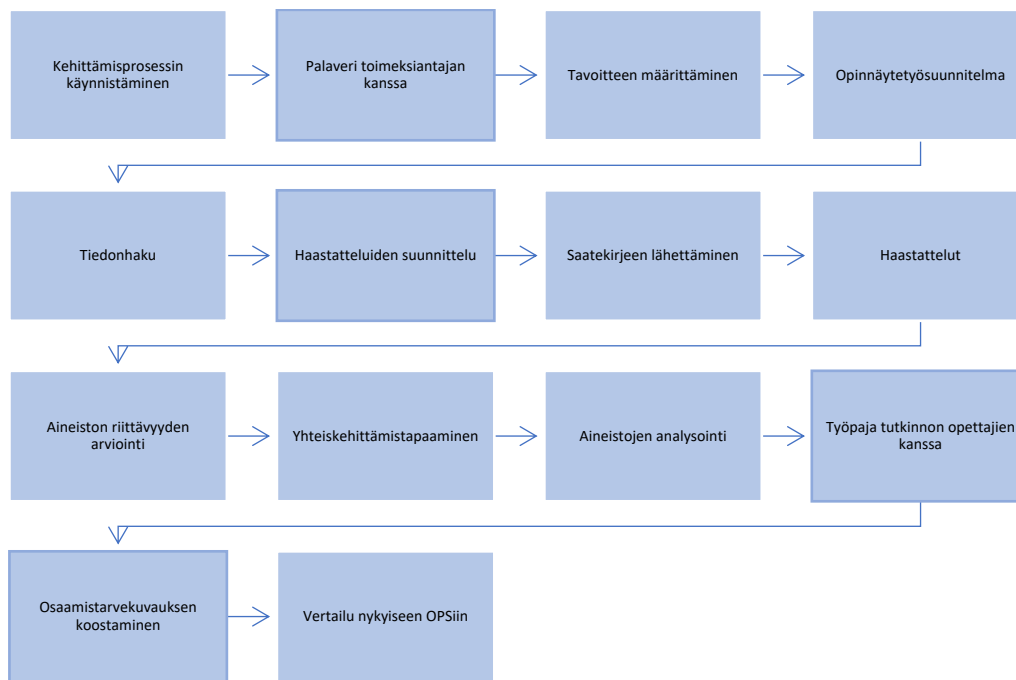
Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarvekuvaus. Osaamistarvekuvaus on tehty vastaamaan Jamkin toivetta saada tietoa tulevaisuuden osaamistarpeista työelämän näkökulmasta. Osaamistarvekuvaus tulee antamaan näkökulmaa toimintaterapian tutkinto-ohjelman opintojaksojen suunnitteluun. Osaamistarvekuvaus koottiin kerätyn teoriatiedon ja työelämän edustajien haastattelujen sekä toimintaterapian tutkinto-ohjelman opettajien kanssa pidetyn työpajan pohjalta.

5 Toteutus

5.1 Lähestymistapa

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä. Tutkimuksellinen kehittämistyö on lähestymistapa, jossa yhdistetään tutkimuksen ja käytännön kehittämistyön elementtejä (Toikko & Rantanen 156–157). Lähestymistapa valikoitui toimeksiantajan tarpeesta saada uutta tietoa alan ammattilaisilta tulevaisuuden osaamistarpeista. Tutkimuksellinen kehittämistyö voi saada alkunsa organisaation kehittämistarpeista ja tavoitteena voi olla uuden tiedon tuottaminen käytännössä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 19). Kehittämistoiminnan tarkoituksena on pyrkiä kehittämään jotakin (Toikko & Rantanen 2009, 156). Opinnäytetyössä kehitettiin yhdessä toimintaterapian tutkinto-ohjelman opettajien kanssa osaamistarvekuvaus, jota voi hyödyntää tulevassa opetussuunnitelmassa opintojaksojen sisältöjen suunnittelussa.

Kanasen (2015, 76) mukaan kehittämistutkimuksessa voidaan hyödyntää sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä tarpeen mukaan, sillä kyseessä on monimenetelmällinen tutkimusote. Haastatteluissa hyödynnettiin laadullista tutkimusmenetelmää, sillä tarkoituksena oli selvittää alan ammattilaisten näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista. Haastattelulla voidaan selvittää, mitä tutkittavat ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 185). Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, sillä tarkoituksena oli selvittää tulevaisuuden osaamistarpeita työelämän näkökulmasta tarkasteltuna. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa haastattelu etenee tiettyjen ennalta valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten ympärillä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Näin ollen keskustelua pystyttiin ohjaamaan kysymysten avulla oikeaan suuntaan, mutta jätettiin mahdollisuus myös asioiden tarkentamiseen ja vapaampaan keskusteluun. Kuvioon 2 on koottu kehittämistyön eri vaiheet.

Kuvio 2. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin kulku

5.2 Aineiston keruu ja valinta

5.2.1 Tietoperustan tiedonhaku

Opinnäytetyötä varten etsittiin myös kansainvälisiä tutkimuksia ja artikkeleita tukemaan teoretietoa ja haastatteluaineistoa. Tutkimusaineiston hakemisen alussa tehtiin useita testihakuja eri tietokannoista eri hakusanoilla. Aluksi hakulausekkeita muodostettiin muun muassa sanoista *competence need**, *occupational therap**, *future, future research, vocational development, know-how ja 2030*. Tiedonhaussa käytettiin useita sähköisiä tietokantoja, kuten Janet Finna, Cinahl Ultimate, PubMed, OTSeeker ja ERIC. Esimerkki aineistonhaussa käytetyistä hakulausekkeista ja rajauksista on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1. Esimerkki tutkimusartikkeleihin käytetyistä hakulausekkeista ja rajouksista

Tietokanta	Haun rajaukset	Hakulausekkeet
Janet Finna: Kansainvälisten artikkelien haku	Vuodet 2019–2023 Full text Vertaisarvioitu	Competence need* AND occupational therapist* AND future
Taylor & Francis Medical Library	Vuodet 2019–2023 Full text	Occupational therap* AND future AND Agenda 2030
Cinahl Ultimate	Vuodet 2019–2023 Full text	Competenc* AND occupational therap*

Tutkimusartikkelit rajattiin vuosiin 2019–2023 toimeksiantajan antaman rajauksen mukaisesti. Tarkemmat tutkimusartikkelien sisäänotto- ja poissulkukriteerit on esitelty taulukossa 2. Tutkimusten lisäksi oleellista tietoa etsittiin muun muassa sote-uudistuksesta ja opetushallituksen tulevaisuuden osaamiskuvauksista eri verkkosivuilta. Kirjallisuudesta etsittiin tutkimuskysymysten kannalta oleellinen tieto. Teoriatiedon haussa aihealueita olivat tulevaisuus, osaamistarve, opetus- suunnitelmauudistus sekä sote-alojen ja yleinen työelämän muutos. Kirjallisuutta ei rajattu tiettyihin vuosiin, mutta pyrittiin löytämään mahdollisimman ajankohtaista ja tuoretta tietoa.

Taulukko 2. Tutkimusartikkelien sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	<p>Aineisto on julkaistu vuosina 2019–2023</p> <p>Julkaisukieli on englanti tai suomi</p> <p>Aineistosta on saatavilla kokoteksti</p> <p>Toimintaterapeutti on mukana tutkimuksessa</p> <p>Tutkimus koskee toimintaterapeutteja</p>
Poissulkukriteerit	Aineisto ei vastaa tutkimuskysymykseen

5.2.2 Kehittämistyön aineiston keruu

Haastatteluaineiston keruu toteutettiin etäyhteydellä Zoomin ja Teamsin kautta. Osallistujia rekrytoitiin avoimella kutsulla Suomen Toimintaterapeuttiliiton sähköpostilistan kautta. Haastatteluja pidettiin kaksi Zoomin välityksellä. Koska haastatteluihin osallistui tutkimuksen toteuttamisen kannalta liian vähän osallistujia, pidettiin lisäksi Teamsin välityksellä yhteiskehittämistapaamisen, johon osallistui tutkimuksen toteuttamisen kannalta hyvin haastateltavia. Tarkoituksena oli toteuttaa pelkkiä ryhmähaastatteluja, mutta ensimmäisiin haastatteluihin osallistui jokaiseen vain yksi haastateltava. Osallistujat olivat halukkaita osallistumaan haastatteluihin, joten suunnitellut ryhmähaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Nämä haastattelut äänitettiin. Yhteiskehittämistapaamisessa oli paikalla useita ihmisiä, joten siellä toteutettiin suunniteltu ryhmähaastattelu. Tästä tapaamisesta kirjoitettiin muistiinpanot koko haastattelun ajalta. Haastatteluissa ja yhteiskehittämistapaamisessa hyödynnettiin haastattelurunkoa, joka löytyy liitteestä 2. Keskustelu eteni myös osallistujien nostamien aiheiden ja teemojen pohjalta.

Projektin loppupuolella Jamkin työryhmälle järjestettiin työpaja, johon osallistui toimintaterapian tutkinto-ohjelman opettajia. Työpajassa käytiin lävitse millaisia tulevaisuuden osaamistarpeita työelämän edustajilta ja kirjallisuudesta nousi esiin. Saadut tulokset esiteltiin havainnollistavan PowerPointin sekä suullisen esityksen avulla. Tämän jälkeen työpajassa keskusteltiin tutkimuksen tuloksista sekä myös osaamistarpeista, jotka työryhmän jäsenet nostaisivat tulevaisuudessa tärkeiksi. Työpajassa käydyn keskustelun ja aiemmin kerätyn aineiston perusteella kehitettiin ja koottiin yhdessä osaamistarvekuvaus, joka sisältää keskeisimmiksi nousseet osaamiset. Tätä osaamistarvekuvausta verrattiin nykyiseen 2020 vuoden opetussuunnitelmaan.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Haastatteluaineisto analysoitiin käyttäen laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysiä väljänä teoreettisena viitekehyksenä. Sisällönanalyysi voi olla yksittäinen metodi tai väljä teoreettinen viitekehys ja sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Sisällönanalyysissä aineistoa keskityttiin luokittelemaan aineistolähtöisesti. Tarkoituksena oli saada koottua yhteen aineistossa nousseet samoihin luokkiin liittyvät näkemykset. Tuomi & Sarajärvi (2018, 117) toteavat, että sisällönanalyysillä pyritään saamaan tiivistetty kuvaus tutkittavasti ilmiöstä ja se sopeutuu myös strukturoimattoman haastattelun analysointiin. Yksilöhaastattelut tallennettiin, jolloin

haastattelut olivat ensin äänimuodossa. Ensimmäisenä aineistot kuunneltiin ja litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi sanatarkasti (Hirsjärvi ym. 2013, 222). Molemmat äänitetyt haastatteluaineistot kirjoitettiin puhtaaksi erilliselle Word-dokumentille siitä mitään poistamatta. Yhteiskehittämistapaamisesta kerätyt muistiinpanot koottiin yhdeksi dokumentiksi, josta korjattiin kirjoitusvirheet. Toisena aineisto pelkistettiin eli aineistoon jätettiin vain tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen tieto (Hirsjärvi ym. 2013, 222). Kaikista haastatteluaineistoista alleviivattiin tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen tieto. Aineistoja luettiin useampaan kertaan sisällön hahmottamiseksi ja, jotta kaikki olennainen tieto jäi talteen ja epäolennainen karsiutui pois. Alleviivatut ilmaukset listattiin erilliselle dokumentille allekkain ja niistä koottiin kuvaavat pelkistetyt ilmaukset.

Kolmantena aineisto ryhmiteltiin eli klusteroitiin. Ryhmittelyssä alkuperäisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet yhdistetään ryhmiksi ja nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Neljäntenä aineisto abstrahoitettiin eli käsitteellistettiin ja aineistosta luotiin teoreettiset käsitteet. Käsitteellistämässä luokittelua jatketaan niin kauan kuin se on sisällön kannalta mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–125.) Haastatteluaineistot koottiin kahdeksi erilliseksi taulukoksi ja molemmat ryhmittelivät aineistoa erikseen. Samaa ilmiötä kuvaavia käsitteitä merkattiin värikoodein ja ryhmittelyjä mietittiin useampaan otteeseen. Välissä pidettiin muutaman päivän taukoja ja sen jälkeen ryhmittelyä jatkettiin. Lopuksi aineistosta koostettiin yksi taulukko. Yhteiskehittämistapaamisen muistiinpanot analysoitiin yhdessä opinnäytetyöntekijöiden kesken. Lopuksi sekä haastatteluaineisto että muistiinpanot koottiin yhdeksi taulukoksi. Esimerkki aineiston luokittelusta on taulukossa 3. Tässä taulukossa esiin nousseet osaamiset ja toimintaterapia alan muutokset on esitetty tarkemmin luvussa 6.

Taulukko 3. Esimerkki aineiston luokittelusta

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yhdistävä luokka
"Monikulttuurisuuden osaaminen"	Monikulttuurinen osaaminen	Monikulttuurinen osaaminen	Taito kohdata ja huomioida erilaisista kulttuureista tulevia asiakkaita
"Maahanmuuttajataustaiset asiakkaat → heidän kohtaamisensa"	Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kohtaaminen		
"Maahanmuuttajataustaisilla voi olla erilainen mielenmaisema → hyvinvoinnin ja mielen hyvinvoinnin huomioiminen"	Erilaisen mielenmaiseman ja hyvinvoinnin ja mielen hyvinvoinnin huomioiminen	Erialaisten kulttuurien välisten erojen huomiointi	
"Monikulttuurisuus huomioitava"	Monikulttuurisuuden huomioiminen		
" Otettava huomioon erilaiset kulttuuritaustat"	Erialaisten kulttuuritaustojen huomioiminen		
" Ja ehkä ajatellen myös sitä vielä tohon monikulttuurisuuteen liittyen niinkun tota, että ymmärtää ja osaa ajatella myös niitä muita kulttuureja et ei ihan joka paikassa toimita samalla tavalla kun täällä suomessa että et semmosten huomioiminen"	Monikulttuurisuudessa tulee ymmärtää ja osata ajatella myös muita kulttuureja, ja ettei niissä toimita samalla tavalla kuin Suomessa		
"Tulee just mieleen nää niinku maahanmuuttaja perheet ja semmonen niinkun tavallaan suomeen kotiutuminen ja kotoutumispalvelut"	Maahanmuuttaja perheiden Suomeen kotiutuminen ja kotouttamispalvelut	Työskentely maahanmuuttajien parissa	
" Vastaanottokeskuksessa ...toimintaterapeutin näkökulmaa vois olla ihan ihan niinkun pätevää"	Vastaanottokeskuksiin toimintaterapian näkökulmaa		

6 Tulokset

Seuraavaksi luvuissa 6.1–6.5 käsitellään haastattelujen tuloksia. Tulokset esitetään aineiston analyysissä nousseiden yhdistävien luokkien mukaisesti, joita on yhdistetty alaluvuissa. Näitä luokkia olivat toimintaterapeutin erilaiset työnkuvat tulevaisuudessa, toimintaterapeutin erilaiset työskentely-ympäristöt tulevaisuudessa, ennaltaehkäisevä työote, kuntoutetaan jo olemassa olevaa haastetta/ongelmaa, resurssien huomiointi työssä, taito tukea ja huomioida mielenterveyttä, ohjaustaidot ja ohjauksellinen näkökulma korostuvat, etäkuntoutusta ja teknologinen osaaminen korostuvat digitalisaation myötä, tulevaisuuden asiakasryhmät, yleiset työelämätaidot, taito tehdä moniammatillista yhteistyötä muiden alojen kanssa, verkostoitumisen taito, taito huomioida ja tehdä yhteistyötä läheisten ja lähiympäristön ihmisten kanssa, asiakaslähtöisyys, taito kohdata ja huomioida eri kulttuureista tulevia asiakkaita, toimintaterapeutin ominaisuudet, toimintaterapeutin tiedot työskentelyn perustana ja laaja-alainen osaaminen toimintaterapian kentästä käytännössä. Lisäksi luvussa 6.6 käsitellään työpajassa nousseita osaamistarpeita.

6.1 Tulevaisuuden työnkuvan muutos ja työskentely-ympäristöt

Haastatteluissa nousi esiin eri näkemyksiä työnkuvan muutoksesta. Toisaalta työnkuvan nähtiin muuttuvan tulevaisuudessa, mutta toisaalta taas työnkuvan nähtiin pysyvän sama kuin aiemmin. Esimerkiksi digitaalisuuden lisääntymisestä huolimatta koetaan, että toimintaterapeutit tarvitsevat jatkossakin taitoa avustaa manuaalisesti ja muita erilaisia kädentaitoja. Ennaltaehkäisevän työotteen lisääntyminen tulevaisuudessa nousee haastatteluissa esiin useasti. Ennaltaehkäisevää työtä ja osaamista työskennellä ennaltaehkäisevästi pidetään tulevaisuudessa äärimmäisen tärkeänä. Taito tukea ja ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia nousee esiin puhuttaessa ennaltaehkäisevästä työotteesta. Koettiin, että ennaltaehkäisevän työn lisäksi toimintaterapeuteilta vaaditaan taitoa työskennellä akuuttitilanteissa ja kuntouttaa jo olemassa olevaa haastetta/ongelmaa. Haastateltavat uskoivat, että tulevaisuudessa ohjausta toteutetaan entistä enemmän erilaisissa yhteisöissä. Yleisesti uskotaan ohjauksellisen näkökulman lisääntyvän ja ohjaustaitojen korostuvan niin yksilö- kuin ryhmätasolla.

Työelämän edustajat pohtivat mahdollisia tulevaisuuden työskentely-ympäristöjä ja sitä kautta tarvittavaa osaamista. Toimintaterapeuttien arvioidaan tulevaisuudessa toteuttavan erilaisia hyvin-

vointipalveluita sekä matalan kynnyksen palveluita. Työskentely-ympäristön nähdään olevan tulevaisuudessa hyvin monipuolinen, jolloin tarvitaan laaja-alaista osaamista eri osa-alueista. Toimintaterapeutilta vaaditaan yhä useammin taitoa sopeutua nopeasti eri työskentely-ympäristöihin. Toimintaterapeutteja nähdään työskentelevän lisääntyvin määrin erilaisissa asiantuntija- ja suunnittelutehtävissä. Tämän perusteella toimintaterapeuteilla tulisi olla tulevaisuudessa muutakin kuin varsinaista toimintaterapian osaamista. Esimerkiksi osaamista johtamisesta, tutkimustyöstä, konsultoinnista, toimistotyöstä ja suunnittelusta.

Toimintaterapeuttien nähdään työskentelevän lasten ja nuorten parissa eri kentillä. Toimintaterapeuttien arvioidaan tulevaisuudessa työskentelevän yhä enemmän koululuokissa ja näin ollen pedagoginen osaaminen korostuu. Kouluympäristön lisäksi toimintaterapeuttien nähdään työskentelevän työterveydessä lisääntyvissä määrin. Haastatteluissa nousi esiin myös mielenterveysongelmien lisääntyminen tulevaisuudessa. Näin ollen koettiin, että toimintaterapeutilla tulee olla taitoja tukea ja huomioida mielenterveyttä kaikissa kohderyhmissä entistä enemmän. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin sosiaali- ja terveysalan resurssien tiukkuus, ja niiden puuttuminen näkyy muun muassa mielenterveys- ja vanhuspuolella. Myös työntekijöitä koetaan olevan liian vähän suhteessa työtarpeeseen. Tämän takia resurssien tehokas käyttö on tulevaisuudessa hyvin tärkeää, sillä esimerkiksi interventioiden uskotaan lyhenevän sekä tehokkuus- ja vaikutuspaineiden kasvavan entisestään. Kuntoutusalan osaamista koettiin kuitenkin tarvittavan yhä enemmän.

6.2 Digitalisaatio, etäkuntoutus ja yleiset työelämätaidot tulevaisuudessa

Digitalisaation myötä toimintaterapeutin työtehtävien nähdään laajentuvan ja muuttuvan. Digitalisaation muuttumisen myötä tulevaisuuden toimintaterapeutit tarvitsevat erilaista osaamista ja näin ollen erilaisille ihmisille saattaa löytyä helpommin sopivia työtehtäviä. Digitalisaation myötä teknologinen osaaminen nähdään korostuvan tulevaisuudessa. Työelämän edustajat nostivat, että toimintaterapeutilla tulee olla taitoa hyödyntää teknologisia ratkaisuja kuntoutuksessa. Haastatteluissa nousi esiin etäkuntoutuksen lisääntyminen tulevaisuudessa, joten toimintaterapeutilla tulee olla taitoa toteuttaa etäkuntoutusta. Etäkuntoutuksen lisääntymisessä nähtiin paljon hyvää. Esimerkiksi työntekijöiden ja asiakkaiden ei tarvitse matkustaa niin paljoa ja näin ollen kuntoutusta pystytään mahdollistamaan paremmin myös syrjäseuduille. Etätyön lisääntyessä tietotekninen osaaminen tulee olla vahvaa.

Työelämän edustajat pohtivat minkäläisten asiakasryhmien kanssa tulevaisuudessa tullaan työskentelemään. Esiin nousivat kaikenikäiset asiakkaat. Väestön ikärakenteen muutoksen ja ihmisten pidentyneen eliniän ennusteen myötä arvioidaan, että tulevaisuudessa tulee olemaan yhä enemmän vanhempia asiakkaita. Toimintaterapeuttien nähdään työskentelevän kotihoidossa vanhusten kanssa ja tukemassa kotona pärjäämistä. Haastatteluissa nousi esiin, että muutokseen pystyttäisiin vastaamaan tarjoamalla muun muassa arkea tukevaa etäkuntoutusta ikääntyville henkilöille.

Haastatteluissa nousi selkeästi esiin yleiset työelämätaidot. Esiintymistaito sekä oman asiantuntijuuden esiin tuominen työelämässä koettiin tärkeinä nyt ja tulevaisuudessa. Itseohjautuvuus, itse-reflektio ja itseluottamus koettiin tärkeinä taitoja toimintaterapeutilla. Myös vuorovaikutustaidot ovat jatkossakin tärkeitä. Tiedon ja taidon ylläpitäminen koettiin myös tärkeänä sekä kielitaidon helpottavan työskentelyä esimerkiksi kansainvälisten asiakkaiden kanssa. Myös taito pitää itsestä huolta koettiin tärkeänä ominaisuutena. Oman jaksamisen ja kehittymisen tukena olisi hyvä olla työnohjausta, mentorointiapua tai joku kenen kanssa jakaa työtä. Myös kyky ottaa työrooli pois lähtiessä vapaa-ajanviettoon koettiin tärkeänä.

6.3 Toimintaterapeutin yhteistyötaidot

Myös työelämän edustajat kokivat, että alaa tulee tulevaisuudessa kehittää ja innovoida yhdessä muiden alojen ammattilaisten kanssa. Haastatteluissa nousi esiin myös, että moniammatillisuus lisääntyy tulevaisuudessa entisestään ja monimuotoisuus näkyy asiakasryhmien lisäksi myös työyhteisöissä. Toimintaterapeutilla tulee olla tietoa muista aloista ja taitoa kunnioittaa muiden alojen ammattilaisia sekä tehdä moniammatillista yhteistyötä. Lisäksi toimintaterapeutilta vaaditaan taitoa työskennellä erilaisten ihmisten kanssa. Toimintaterapeutilla tulee myös olla taitoa verkostoitua muiden ammattilaisten kanssa, jotta pystytään tarvittaessa hyödyntämään muiden alojen ammattilaisten osaamista oman asiakkaan kanssa.

Moniammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa nousi esiin asiakkaiden lisäksi asiakkaiden läheiset ja muut lähiympäristön ihmiset. Työelämän edustajat uskovat tulevaisuudessa asiakkaiden läheisten ja muiden lähiympäristön ihmisten, kuten perheenjäsenten ja koulun, olevan kuntoutuksessa entistä enemmän mukana. Tämä vaatii haastateltavien mukaan toimintaterapeutilta erilaisia yhteistyötaitoja. Toimintaterapeutilla tulisi olla taitoa ottaa huomioon läheisten erilaiset tarpeet,

huolet ja odotukset. Haastatteluissa nousi esiin, että läheiset ja muut lähiympäristön ihmiset voisivat olla tulevaisuudessa oma asiakasryhmänsä, jonka parissa työskennellään yhä enemmän.

6.4 Taito kohdata ja huomioida asiakas

Asiakaslähtöisyyden tärkeys nousi vahvasti esiin haastatteluissa. Haastatteluissa todettiin, että asiakkaan tulee olla kuntoutusprosessin keskiössä ja on tärkeää, että kuntoutus tapahtuu yhdessä asiakkaan kanssa. Hyvän yhteistyösuhteen luominen koettiin tärkeäksi kuntoutuksen onnistumisen kannalta. Jotta yhteistyösuhteen luominen onnistuu, täytyy toimintaterapeutin kuulla ja pyrkiä ymmärtämään asiakasta sekä löytää keinoja sitouttaa ja motivoida asiakasta kuntoutusprosessiin. Haastatteluissa asiakkaan kuuleminen nostettiin yhdeksi keskeisimmäksi toimintaterapeutin taidoksi nyt ja tulevaisuudessa. Työelämän edustajat kokivat, että toimintaterapeutin tulee osata pysähtyä kuuntelemaan juuri kyseisen asiakkaan näkökulma omasta tilanteesta. Lisäksi tärkeäksi taidoksi nousi taito kohdata erilaiset asiakasryhmät sopivalla tavalla huomioiden esimerkiksi asiakkaan ikätaso ja diagnoosit.

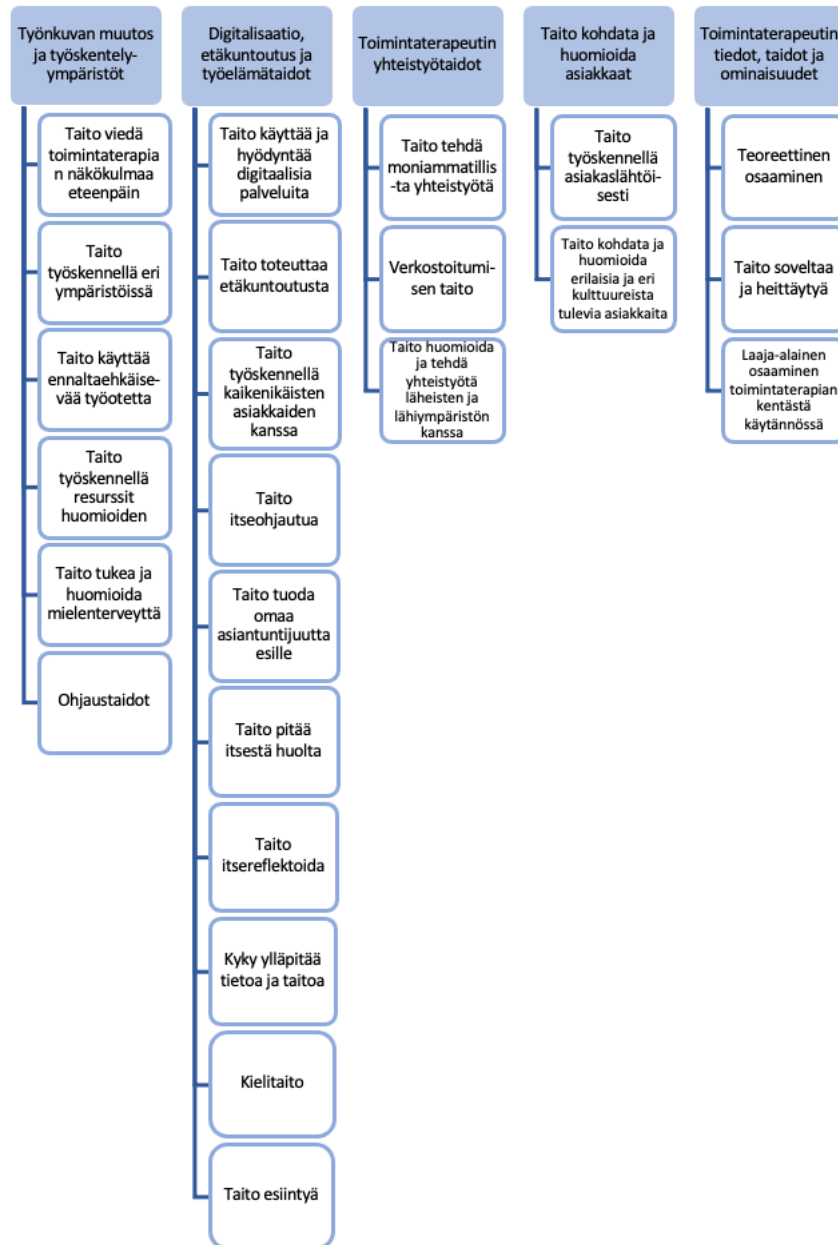
Maahanmuuttajien ja kansainvälisten asiakkaiden nähdään lisääntyvän tulevaisuudessa ja toimintaterapeuttien nähdään työskentelevän maahanmuuttajien parissa yhä enemmän erilaisissa ympäristöissä. Tämän vuoksi monikulttuurinen osaaminen korostuu. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kohtaamiset tulevat lisääntymään. Toimintaterapeutilla tulee olla tulevaisuudessa osaamista huomioida erilaisten kulttuurien välisiä eroja ymmärtääkseen paremmin muun muassa asiakkaan mielenmaisemaa, hyvinvoinnin rakentumista sekä toimintatapoja.

6.5 Tulevaisuuden toimintaterapeutin tiedot, taidot ja ominaisuudet

Työelämän edustajat nostivat esiin myös muutamia ominaisuuksia, joita toimintaterapeutilla tulisi olla tulevaisuudessa. Useampi nosti esiin avarakatseisuuden, sillä tulevaisuudessa on entistä enemmän esimerkiksi erilaisia perheitä, ja heidät tulee kohdata samalla tavalla kuin muutkin perheet. Lisäksi toimintaterapeutilla tulee olla uteliaisuutta, uskaltaakseen heittäytyä työtä kohtaan. Sekä muuntautumiskykyä ja kykyä mennä omalle epämukavuusalueelle ja miettiä miten toimintaa voi soveltaa.

Työelämän edustajat kokivat toimintaterapian teorian, kuten mallien, osaaminen tärkeäksi. Jotta toimintaterapeutti pystyy työskentelemään, täytyy hänellä olla vahva teoreettinen tietoperusta työskentelyn tueksi. Haastatteluissa nousi myös esiin, että toimintaterapeutilla tulee olla tulevaisuudessa laaja-alaisesti tietoa, koska asiakkaiden haasteet koettiin monipuolistuvan entisestään. Esimerkiksi perussairauksien tiedostaminen koettiin tärkeäksi. Myös tieto erilaisista palveluista tulee olla vahvaa, jotta toimintaterapeutti pystyy auttamaan asiakasta löytämään oikeiden palveluiden, oikeanlaisen hoidon ja tuen äärelle. Ihmisen kehityksen ymmärtäminen sekä sensorisen integraation ja sensomotorisen kehityksen ymmärtäminen koettiin tärkeäksi. Näiden lisäksi koettiin, että toimintaterapeutilla tulee olla vahva ymmärrys ihmisen toimintakyvystä ja ympäristötekijöiden vaikutuksista.

Työelämän edustajat nostivat laaja-alaisen osaamisen toimintaterapian kentästä käytännössä tärkeäksi osaamiseksi. Tällaisiksi laaja-alaisiksi osaamisiksi mainittiin interventio-, havainnointi-, arviointi- ja soveltamisosaaminen sekä taito kirjata selkeästi. Koettiin, että toimintaterapeutilla tulee olla riittävästi osaamista erilaisista interventiokeinoista, jotta hän pystyy soveltamaan toimintoja asiakkaalle ja erilaisille asiakasryhmille sopiviksi. Vahva havainnointiosaaminen koettiin tärkeäksi, jotta osaa huomioida asiakkaan toiminnasta oleelliset asiat sekä esimerkiksi löytää ryhmistä ne, joilla on haasteita. Työelämän edustajat uskoivat arviointiosaamisen korostuvan entisestään tulevaisuudessa ja kokivat vahvan arviointiosaamisen tärkeäksi taidoksi sekä nostivat tarkat arvioinnit oleellisiksi kuntoutusprosessissa. Kuten aiemminkin todettiin, soveltamisosaaminen koettiin tärkeänä. Työelämän edustajat pitivät oleellisena taitona kykyä soveltaa toimintaterapiakertaa tilojen, välineiden sekä tilanteen mukaisesti. Kirjaamista pidettiin myös tärkeänä taitona. Toimintaterapeutilla tulee olla taitoa kirjata asiat selkeästi, johdonmukaisesti, kuvaavasti ja ytimekkäästi. Kuviossa 3 on esitetty yhteenvetona haastattelutuloksissa nousseet osaamistarpeet.

Kuvio 3. Haastattelutulokset

6.6 Työpajan tulokset

Tässä luvussa esitellään eri toimintaterapeutin osaamisista, joita toimintaterapian tutkinto-ohjelman opettajille pidetyssä työpajassa nousi esitellyn aineiston perusteella. Työpajassa esitettiin kirjallisuudesta ja haastatteluista saatuja tuloksia. Tämän jälkeen nousseista aiheista keskusteltiin, tuloksia vertailtiin ja pohdittiin. Osaamistarpeita kehitettiin edelleen aiemmin saadun aineiston esittelyn pohjalta. Kerätyn kirjallisuuden, haastatteluiden ja Jamkin työryhmän tapaamisen pohjalta

koottiin osaamiskuvaus, johon on nostettu työpajassa keskeisimmin esiin nousseet tulevaisuuden osaamistarpeet. Osaamistarpeet on kuvattuna taulukossa 4.

Työryhmä nosti esiin kestäväen kehityksen. Kestävä kehitys koettiin tärkeäksi ottaa huomioon tulevaisuuden työskentelyssä yhä enemmän. Työpajassa nousi esiin, että vielä ei välttämättä ymmärretä, kuinka laaja kestävä kehitys on käsitteenä ja mitä kaikkea esimerkiksi Agenda 2030 tavoitteet pitävät sisällään. Pohdittiin, että tämän takia kestävä kehitys ei välttämättä noussut haastatte- luissa esiin. Koettiin, että tietoisuutta aiheesta pitää lisätä nostamalla kestäväen kehityksen näkö- kulmaa koulutukseen laaja-alaisemmin.

Tulevaisuuden asiakasryhmien muutoksesta käytiin työpajassa paljon keskustelua. Suurien ikäluok- kien vanheneminen tulee näkymään toimintaterapiassa, mutta toisaalta uskotaan ennaltaehkäise- vän työotteen lisääntyvän ja toimintaterapeuttien työllistyvän mahdollisesti esimerkiksi työtervey- dessä. Lisäksi uskotaan, että yhä useammalla lapsella on tarvetta toimintaterapiaan, joten asiakaskunnassa nähdään tapahtuvan muutoksia, mutta ne eivät kohdistu vain tiettyihin asiakas- ryhmiin. Toimintaterapeuttien uskotaan työllistyvän uusiin työpaikkoihin, joten myös uudenlaiset asiakasryhmät tulevat toimintaterapiassa lisääntymään. Myös monikulttuurinen osaaminen ja mo- nikulttuuriset asiakkaat nousivat työpajassa esiin. Tässä yhteydessä myös taito kohdata erilaisia ihmisiä nostettiin tärkeäksi tulevaisuuden taidoksi. Jotta toimintaterapeutteja kuitenkin saadaan työskentelemään yhä laajemmin eri ympäristöihin, vaaditaan toimintaterapeutilta taitoa perus- tella omaa työtään sekä taitoa perustella sitä, millä tavoin toimintaterapeutin osaamista voitaisiin hyödyntää uusissa, erilaisissa ympäristöissä. Työpajassa nostettiin esiin, että osaamisen sanallista- minen ja oman alan esiin tuominen ovat nimenomaan tulevaisuuden tärkeitä taitoja, erityisesti uu- sissa työympäristöissä.

Myös työpajassa käydyissä keskusteluissa digitaitojen tärkeys nousi esiin. Erilaisten etäpalveluiden uskotaan lisääntyvän kuntoutuksessa, jolloin työntekijöiltä vaaditaan vähintään perus digitaitojen hallitsemista. Myös digiturvallisuuden liittyvien asioiden tiedostamista jo opiskeluaikana pidetään tärkeänä asiana digitalisaation lisääntyessä, joka vahvistuu työelämässä työyhteisön ohjeiden mu- kaisesti. Vuorovaikutustaidot nousivat myös työpajassa tärkeäksi osaamiseksi. Erityisesti vuorovai- kutustaidot erilaisissa etäpalveluissa nousivat tulevaisuuden taidoksi, sillä etäpalvelut lisääntyvät ja monipuolistuvat. Etäkuntoutusta voidaan toteuttaa kirjallisilla tai suullisilla ohjeilla, ja ne voivat

toteutua myös kellonajasta riippumattomina ajankohtina, joka vaatii toimintaterapeutilta erilaista osaamista, jotta asiakkaan kanssa saadaan kuitenkin pidettyä hyvää vuorovaikutuksellista terapia-suhdetta yllä.

Työpajassa nousi esiin myös toimintaterapian ydinosaaminen mielekkään ja merkityksellisen arjen asiantuntijana. Toimintaterapeutin tulee erottaa oman alan osaaminen muiden alojen ammattilaisten osaamisista. Toimintaterapeutin tarkoituksena on tarjota asiakaslähtöisesti mahdollisuus mielekkääseen, merkitykselliseen ja tarkoituksenmukaiseen toimintaan yksilöille ja yhteisöille. Myös voimavarakeskeisen ja valmentavan työtteen käyttäminen työssä koetaan tärkeäksi taidoksi kuntoutuksessa. Työpajassa nousi esiin paljon eri taitoja, joita tarvitaan asiakkaiden kuntoutuksen toteuttamisessa, mutta myös työntekijöiden oma hyvinvointi nostettiin esiin keskusteluissa. Nykyisin puhutaan paljon asiakkaiden kohdalla hyvinvoinnin tukemisesta ja työssä jaksamisesta, mutta myös työntekijöiden kohdalla se nostettiin tärkeäksi osaamiseksi. Työryhmä totesi, että koulutuksen tärkeänä tavoitteena on tarjota mahdollisimman kokonaisvaltainen ydinosaaminen opiskelijoille, sillä he työllistyvät erilaisiin työpaikkoihin, joissa tarvitaan myös erilaisia osaamisia.

Taulukko 4. Toimintaterapeutin osaamistarvekuvaus

Tulevaisuuden toimintaterapeutilla tulee olla:
Taitoa erottaa oma ydinsaamisensa muista ammattilaisista sekä sanallistaa ja tuoda esiin omaa ammatillista osaamistaan.
Hyvät vuorovaikutus- ja ohjaustaidot eri konteksteissa myös digitaalisissa ympäristöissä.
Hyvä ongelmanratkaisukyky sekä valmius soveltaa tietoa ja toimintaa.
Taitoa kohdata erilaisia ihmisiä.
Taitoa toimia moniammatillisesti.
Taitoa käyttää valmentavaa ja voimavarakeskeistä työtettä työssään.
Taitoa toimia asiakaslähtöisesti sekä tunnistaa asiakkaan voimavaroja ja osata hyödyntää niitä kuntoutuksessa.
Vahva digiosaaminen.
Taitoa käyttää ennaltaehkäisevää työtettä ja ottaa huomioon kestävän kehityksen periaatteet työskentelyssä.
Taito tukea ja huomioida sekä omaa että asiakkaan mielen hyvinvointia.

7 Tulosten tarkastelu

Oletettavaa on, että sote-uudistuksen sekä taloudellisen tilanteen takia tulevaisuudessa toimintaterapeutit tulevat työskentelemään entistä enemmän muun muassa ennaltaehkäisevässä sekä kansanterveyttä edistävässä työssä. Niin kirjallisuudessa, haastatteluissa kuin työpajassa nousi esiin ennaltaehkäisevän työtteen korostuminen. Myös Garcia Diaz ja Richardson (2020, 4) että Christensen ja muut (2021, 317) osoittavat tutkimuksissaan, että ennaltaehkäisevällä työllä voidaan esimerkiksi vähentää riskiä sairastua elintapasairauksiin ja vähentää pitkäaikaisten sairauslomien tarvetta. Haastatteluissa ja työpajassa osaamista työskennellä ennaltaehkäisevästi pidettiin tärkeänä tulevaisuuden taitona.

Ennaltaehkäisevän työtteen lisäksi kuntoutusalan resurssien tiukkuus ja tehokas käyttö sekä lisääntyvä tarve kuntoutusalan ammattilaisista nousivat esiin haastatteluissa ja työpajassa. Myös Korpi ja Paakkanen (2023) nostivat esiin kuntoutusalan tärkeyden ja vaikutuksen kustannustehokkuuteen. Haastatteluissa nousi esiin, että väestön ikärakenteen muutokseen pystyttäisiin vastaamaan tarjoamalla muun muassa tarjoamalla etäkuntoutusta ikääntyville henkilöille. Tästä voidaan päätellä, että toimintaterapeutin tulee tulevaisuudessa omata tarvittavat taidot toteuttaa etäkuntoutusta sekä taitoa toimia ikääntyvien asiakkaiden kanssa.

Kuten teoriaosuudessa myös haastatteluissa digitalisaatio ja sen vaikutukset tulevaisuuden työelämään nousi esiin hyvin vahvasti. Digitaaliset palvelut tulevat lisääntymään soteuudistuksen myötä ja digitaalista osaamista pidetään tärkeänä tulevaisuuden taitoina (Kysymyksiä ja vastauksia Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta 2020; Laaja-alainen osaaminen 2030-luvulla 2023, 7, 27; Leveälahti ym. 2019, 34–46). Myös työelämän edustajat kokevat digiosaamisen olevan tärkeä taito tulevaisuudessa. Haastatteluissa ja työpajassa yleisiä työelämätaitoja pidettiin tärkeinä myös tulevaisuudessa, kun taas Leveälahti ja muut (2019, 34–46) mainitsivat yleisen työelämäosaamisen olevan huomattavasti vähemmän merkitykselliseksi arvioitu osaaminen sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialalla kuin millään muulla toimialalla. Sekä työelämän edustajat ja työryhmä että Leveälahti ja muut (2019, 19, 28) ennakoivat esiintymistaitojen ja itseohjautuvuuden tärkeiksi tulevaisuuden osaamistarpeiksi sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialalla. Vuorovaikutustaidot ja työntekijän taito huolehtia omasta hyvinvoinnista nousivat haastatteluissa ja työpajassa tärkeiksi osaamisiksi.

Kuten aiemmin mainitaan, sote-uudistuksen yksi tavoite on sujuvoittaa moniammatillista yhteistyötä (Kysymyksiä ja vastauksia Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta 2020). Haastatteluissa moniammatillisen yhteistyön nähdään lisääntyvän tulevaisuudessa ja toimintaterapeuteilla tulee olla osaamista toimia moniammatillisesti. Wagman ja muut (2020, 9) kuvaavat tutkimuksessaan, että moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan esimerkiksi mukauttaa toimintoja ympäristöystävällisemmiksi ja näin ollen vaikuttaa myös kestävään kehitykseen. Haastatteluissa asiakaslähtöisyyden tärkeys nousi vahvasti esiin. Myös esimerkiksi puhuttaessa kestävästä kehityksestä toimintaterapeutin tulee huomioida, ettei hän tuo liikaa omaa näkemystään, vaan käyttää kestävästä kehityksestä lähestymistapaa vain, jos asiakas itse ilmaisee kiinnostuksen aiheesta kohtaan (Garcia Diaz & Richardson 2021, 4).

Monikulttuurisuus on nostettu myös yhdeksi Arenen kompetensseista sekä monikulttuurisuusosaaminen on yksi tulevaisuuden lisääntyvä osaamistarve sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialalla (Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta 2022 2022; Leveälähti ym. 2019, 19, 28). Sekä haastatteluissa että työpajassa arvioitiin eri kulttuureista tulevien asiakkaiden määrän lisääntyvän tulevaisuudessa. Monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurien välisten erojen huomiointi toimintaterapeutin työskentelyssä nousivat tärkeiksi tulevaisuuden taidoiksi.

Haastatteluissa mielenterveyden ja hyvinvoinnin haasteiden korostuminen nostettiin vahvasti esiin. Koettiin, että kyseisiin teemoihin tullaan keskittymään tulevaisuudessa myös toimintaterapiassa. Korpi ja Paakkanen (2023) sekä Christensen ja muut (2021) mainitsevat, että tulevaisuudessa toimintaterapeuttien osaamista voitaisiin hyödyntää laajemmin työterveyshuollossa. Tämä nousi myös haastatteluissa esiin. Tämän perusteella voidaan uskoa, että tulevaisuudessa toimintaterapeuttien osaamista aletaan hyödyntämään laajemmin työelämässä. Myöskään kestävä kehityksen näkökulmaa ei voida unohtaa, sillä aihe on hyvin pinnalla tällä hetkellä. Kestävä kehitys ei noussut haastatteluissa lainkaan esiin. Teoriaosuudessa ja tutkimuksissa sekä työpajassa se nousi kuitenkin vahvasti esille. Näyttääkin siltä, että asian huomioimiseen tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota myös kuntoutusalalla.

8 Pohdinta

8.1 Tulosten vertailu nykyiseen OPSiin

Tässä luvussa verrataan kehittämistyössä toteutetun osaamistarvekuvauksen osaamisia nykyiseen vuoden 2020 OPSin osaamisiin. Vuoden 2020 OPSin toimintaterapeutin osaamiset löytyvät liitteestä 1. Pääsääntöisesti osaamiskuvauksen osaamiset löytyvät jollain tasolla myös nykyisestä OPSista. Nykyisessä OPSissa korostuu asiakaslähtöinen työskentely ja erilaisten ihmisten kohtaaminen, jotka ovat nostettu myös osaamistarvekuvaukseen. Osaamistarvekuvauksessa vuorovaikutus- ja ohjaustaidot erilaisissa ympäristöissä nousivat esiin. Hyvät vuorovaikutus- ja ohjaustaidot tulevat ilmi myös nykyisessä OPSissa ja niihin paneudutaan useilla eri kursseilla. OPSissa on myös nostettu erilaiset ympäristöt vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa, mutta ohjaustaidosta ei ole mainintaa erilaisista ympäristöistä (Toimintaterapeutti 2020 n.d.c). Ohjaustilanteessa erilaisten digitaalisten

ohjelmien ja työkalujen käyttö on mainittuna, mutta varsinaisesti digitaalisista ympäristöistä, kuten ohjaamisesta esimerkiksi Teamsin kautta, ei ole mainintaa (Toimintaterapeutti 2020 n.d.c).

Uudessa OPSissa voisi ottaa entistä enemmän huomioon myös työntekijöiden oman hyvinvoinnin tukemisen, sillä tällä hetkellä työntekijän oman hyvinvoinnin tukeminen käy ilmi vain yrittäjyys-, innovaatio- ja työyhteisöosaamisessa, joka löytyy Jamkin koulutusalojen yhteisistä osaamisista (Toimintaterapeutti 2020 n.d.a). Saadussa aineistossa korostuvat moniammatillinen yhteistyö ja muiden alojen osaamisen tunteminen. Näitä osaamisia ei ole suoranaisesti mainittu OPSissa missään kohtaa. Toinen osaaminen jota OPSissa voisi korostaa on ennaltaehkäisevä työote, sillä sitä korostettiin aineistossa, mutta nykyisestä OPSista se ei käy selkeästi ilmi. Oman osaamisen sanoittaminen ja esille tuominen sekä oman ydinosaamisen tiedostaminen käyvät OPSista ilmi. Sen sijaan oman alan osaamisen erottamisesta muista aloista ei ole mainintaa, mutta oman osaamisen tiedostaminen OPSissa on keskeisenä osaamisena, joten sen kautta kyseinen osaaminen varmasti kehittyy. Oman alan osaamisen erottaminen koettiin kuitenkin tärkeänä osaamisena, joten se nostettiin osaamistarvekuvaukseen mukaan.

Muutamia osaamistarvekuvaukseen nostettuja osaamisia ei käy OPSin osaamisista ilmi. Kestävän kehityksen osaamista ei kokonaisuudessaan käy ilmi. Agenda 2030-tavoitteista joitain on löydettävissä OPSista, mutta kokonaisuutena ne sieltä puuttuvat. Toimintaterapeutin sekä Jamkin yhteisistä osaamisista OPSissa on löydettävissä ”edistää globaalia vastuullisuutta” sekä erityisesti sosiaalisen kestävyden näkökulmia, kuten osallisuuden tukeminen ja tasa-arvon huomiointi (Toimintaterapeutti 2020 n.d.a). Uudistuvaan OPSiin voisi tämän tutkimuksen perusteella lisätä kestävä kehityksen näkökulmaa erityisesti toimintaterapian näkökulmasta.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Haastattelut oli tarkoitus toteuttaa ryhmähaastatteluina. Haastatteluihin ei kuitenkaan osallistunut kuin yksi henkilö kerrallaan, joten haastatteluista jäi puuttumaan yhteinen keskustelu ja osallistujien välinen pohdinta. Haastattelujen pienen osallistujamäärän vuoksi järjestettiin ylimääräinen yhteiskehittämistapaaminen. Yhteiskehittämistapaamisesta kirjoitettiin vain muistiinpanot, joten aineisto jäi lyhyeksi sekä aineiston tulkitseminen oli hankalampaa ja väärinymmärtämisen riski suurempi kuin äänitetyssä aineistossa. Muistiinpanoja kirjoitettiin kuitenkin kahdet, joten ne yhdistämällä saatiin melko kattava kuvaus. Heti yhteiskehittämistapaamisen jälkeen muistiinpanot

käytiin yhdessä opinnäytetyön tekijöiden kanssa läpi, jolloin niitä pystyi vielä tarkentaman tarvittaessa.

Kokemattomuudesta huolimatta haastattelut onnistuivat hyvin. Haastatteluista saatiin paljon tutkimuskysymyksen kannalta oleellista tietoa ja keskustelu oli luontevaa. Haastattelukysymyksiä oli kuitenkin liikaa ja osa kysymyksistä ei ollut tutkimuskysymyksen kannalta kovin oleellisia. Näin ollen haastatteluista tuli jonkin verran tutkimuskysymyksen kannalta myös epäolennaista tietoa. Haastatteluissa olisi voinut kysyä vielä enemmän tarkentavia kysymyksiä, jotta olisi saanut syvällisemmän kuvan aiheesta.

Kirjallista aineistoa käytettäessä tulee ottaa huomioon aineiston luotettavuus. Mahdollisuuksien mukaan käytettiin vertaisarvioituja artikkeleita. Vertaisarviointi eli alan asiantuntijoiden arviointi artikkelista osoittaa tieteellisten julkaisujen laadun (Tieteellisiin julkaisuihin pohjautuva arviointi: Artikkelien arviointi n.d). Opinnäytetyössä käytettiin lähteinä haastatteluiden lisäksi tutkijoiden tekemiä aineistoja ja julkaisuja. Muiden aineistoa käytettäessä tulee kunnioittaa tutkijoiden tekemää työtä viittaamalla julkaisuihin asianmukaisella tavalla (Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) 2021). Tutkijoiden tekemiin julkaisuihin viitataan asianmukaisesti Jamkin raportointiohjeen mukaisesti. Kansainväliset artikkelit olivat englanninkielisiä, joten niitä analysoitaessa saattoi tulla tulkitavirheitä sekä tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia yksityiskohtia on saattanut jäädä huomaamatta, sillä kieli ei ole oma äidinkieli.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaista on käyttää soveltaen tutkimuksessa eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä (Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) 2021). Kirjallisuutta etsiessä käytettiin systemaattista tiedonhakua. Laadullista aineistoa hankkiessa käytettiin teemahaastattelua, joka analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Teemahaastattelu on yksi aineistonhankintamenetelmistä ja sisällönanalyysi yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87, 103). Ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa tutkittavan erilaiset oikeudet tulee ottaa huomioon tutkimusta tehtäessä. Yleisten eettisten ohjeiden mukaisesti tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä ja muita oikeuksia. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 7–12.) Haastatteluiden

avulla kerättiin tietoa, mielipiteitä ja näkökulmia työelämän edustajilta, joten projektissa tuli huomioida nämä ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet.

Ennen haastattelua tutkittavan tulee tietää mitä aihetta/aiheita haastattelussa käsitellään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Tutkittavilla on oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 7–12). Avoimessa haastattelukutsussa kerrottiin tiivistetysti opinnäytetyön ja haastattelun tarkoitus. Lisäksi haastattelukutsuun laitettiin teemaan liittyvät yleiset kysymykset, joita haastattelussa kysytään. Tämä varmistti, että haastateltava tietää mitä teemoja haastattelussa tullaan käsittelemään ja näin haastateltava pystyi valmistautumaan ennakkoon haastattelutilanteeseen ja miettimään omia vastauksiaan. Haastattelutilanteessa ja saatua aineistoa analysoitaessa tulee ottaa huomioon puolueettomuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Haastatteluissa tuli ottaa huomioon, että tutkija pyrkii kuulemaan mitä haastateltavat oikeasti kertoivat eikä anna esimerkiksi omien mielipiteiden tai muiden seikkojen vaikuttaa kuulemaan ja tulkintaan.

Tärkeä yleinen eettinen periaate on välttää aiheuttamasta tutkittaville merkittäviä riskejä, vahinkoja ja haittoja. Toinen tärkeä tutkimuseettinen periaate on, että jokaisella tutkimukseen osallistuvalla on oikeus kieltäytyä osallistumasta haastatteluun ja vastaaminen on täysin vapaaehtoista sekä anonyymiä. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 7–12.) Haastateltavat saivat itse päättää mihin kysymyksiin he vastaavat haastattelutilanteessa. He saivat halutessaan olla vastaamatta osaan kysymyksistä. Tutkittavalla on myös oikeus keskeyttää osallistuminen missä tahansa haastattelun vaiheessa ja näin ollen peruuttaa suostumus tutkimuksen aikana (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 7–12). Haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti omalla ajallaan ja heillä oli oikeus keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa.

Yksittäisen vastaajan vastauksia ei ole tunnistettavissa opinnäytetyössä. Tutkittavien anonymiteetti varmistettiin Zoom-haastattelussa siten, että osallistujat tulivat ensin odotusaulaan, jossa toinen opinnäytetyön tekijä muutti heidän nimensä nimimerkiksi. Lisäksi kokouksen järjestäjä sulki

osallistujien kamerat. Haastattelukutsussa osallistujia neuvottiin olemaan kertomatta mitään tunnistettavia tietoja itsestään, kuten työpaikkaa tai nimeä sekä pitämään kamerat kiinni koko haastattelun ajan. Nämä ohjeet toistettiin vielä haastattelun aluksi. Tutkittavien suostumus tulee varmistaa ennen aloittamista (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 7–12). Ennen haastattelun aloittamista haastateltavilta varmistettiin suostumus tutkimukseen. Vuori (n.d) mainitsee, että kokonaisuudessaan tutkimuksen tarkoitus tulee olla eettisesti hyväksytty. Tutkimuksen eettisyyteen ja keskeisiin arvoihin kuuluu pyrkimys tuottaa uutta ja merkityksellistä tutkimustietoa. Tutkimusta suunniteltaessa on hyvä pohtia työn hyödyllisyyttä. (Vuori n.d.)

Kanasen (2010) mukaan laadullisen aineiston luotettavuuskriteereitä ovat dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkinnan kannalta ja saturaatio. Dokumentoinnissa on tärkeää, että jokainen ratkaisu sekä vaihe perustellaan pitämällä esimerkiksi päiväkirjaa tai muuta kirjaustapaa, sillä kaikkien vaiheiden ja ratkaisuiden muistaminen on vaikeaa. Aineistoa tulkitessa saattavat eri henkilöiden tekemät luokittelut ja koodaamiset hieman erota, mutta mikäli toinen tutkija tulee samaan tulokseen, lisää se aineiston luotettavuutta. Tätä kutsutaan tulkinnan ristiriidattomuudeksi, ja sitä voisi kutsua eräänlaiseksi laadullisen tutkimuksen reliabiliteetiksi. (Kananen 2010, 69–70.) Molemmat opinnäytetyön tekijät analysoivat haastatteluaineistot erikseen ja koostivat näistä omat taulukot. Näin pystyttiin huomaamaan eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä aineiston luokittelussa. Taulukoita verrattiin keskenään paranteekseen analysoinnin luotettavuutta. Tässä vaiheessa todettiin, ettei analyysien välillä ollut juurikaan suuria eroja.

Kolmantena luotettavuuskriteerinä pidetään sitä, kun voidaan todeta tutkimuksen olevan luotettava tutkittavan kannalta. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että aineiston ja tulkinnan antaa luottavaksi henkilöille, jota tutkimus koskee. Tämän jälkeen he voivat vahvistaa tutkijan tulkinnan ja tutkimustuloksen, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Neljäntenä kriteerinä on saturaatio, jolla tarkoitetaan sitä, että uusia vastaajia otetaan tutkimukseen niin kauan mukaan kuin ne tuovat tutkimukseen jotain uutta. Kun vastaukset alkavat ainoastaan toistumaan, on saavutettu kylläntymispiste. (Kananen 2010, 69–70.)

Haastatteluita voidaan arvioida näiden Kanasen mukaisten luotettavuuskriteerien kautta. Alusta asti pyrittiin kirjaamaan kaikki opinnäytetyön vaiheet ylös. Dokumentointi tapahtui molempien

opinnäytetyön tekijöiden toimesta omiin muistiinpanoihin ja lisäksi muistiinpanoja tehtiin paljon myös yhteiselle Teams-alustalle. Jälkikäteen kuitenkin todettiin, että vielä tarkemmasta dokumentoinnista olisi ollut hyötyä erityisesti loppuvaiheen kirjoittamisprosessissa. Kolmas kriteeri oli tulokinnan ristiriidattomuus, jota ei tutkimuksestamme ollut mahdollista todeta, sillä haastatteluihin osallistuneet osallistuivat anonyymisti eli heihin ei pystynyt ottamaan jälkikäteen yhteyttä. Viimeinen kriteeri eli saturaatio, mikä toteutui haastatteluissa kohtalaisesti. Haastatteluissa ilmi tulleet pääteemat toistuivat alusta alkaen, mutta uusia näkökulmia tuli haastatteluissa ilmi, sillä haastatteltavien työtaustat vaikuttivat paljon siihen, mitä he nostivat haastatteluissa esiin.

8.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Yhteenvedona voidaan todeta, että tulevaisuuden toimintaterapeutilla tulee olla hyvin laaja-alaista osaamista niin toimintaterapian teoriasta kuin taitoa soveltaa toimintaa tilanteen mukaan. Lisäksi kestävän kehityksen näkökulman huomiointi, ennaltaehkäisevä työote ja digiosaaminen ovat tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeita. Toimintaterapeutilla tulee olla taitoa tuoda omaa asiantuntijuuttaan esille sekä kyky ylläpitää tietoa ja taitoa. Vuorovaikutus-, ohjaus- ja esiintymistaidot ovat lisääntyvissä määrin tulevaisuuden osaamistarpeita. Tulevaisuudessa toimintaterapeutilla tulee olla taitoa kohdata ja huomioida esimerkiksi erilaisista kulttuureista ja perhemalleista tulevia asiakkaita työympäristön ja asiakaskunnan laajentuessa. Taito työskennellä asiakaslähtöisesti on keskeinen osaamistarve myös tulevaisuudessa. Lisäksi taito tehdä yhteistyötä läheisten sekä muiden ammattilaisten kanssa on yksi tärkeä osaamistarve.

Sekä teoriaosuudessa ja haastatteluissa että työpajassa nousi esiin pääsääntöisesti samankaltaisia osaamistarpeita. Opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että nykyisessä opetussuunnitelmassa on jo melko paljon samoja osaamisia kuin mitä haastatteluissa, teoriaosuudessa ja työpajassa nousi esiin. Kuitenkin esimerkiksi kestävän kehityksen hyödyntäminen toimintaterapiassa puuttui nykyisestä OPSista, ja se nousi keskeisesti yhdeksi tulevaisuuden osaamistarpeeksi.

Tulevaisuudessa olisi tärkeä tehdä laajempaa tutkimusta tulevaisuuden osaamistarpeista, sillä haastatteluiden osallistujamäärä jäi melko vähäiseksi. Myös laajempi kansainvälinen tutkimus nimetään toimintaterapeuttien tulevaisuuden osaamistarpeista olisi paikallaan. Vastaavia opin-

näytetöitä tulevaisuuden osaamistarpeista tulisi tehdä aina opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä. Myös rajatut tutkimukset tiettyyn aihealueeseen olisivat hyödyllisiä, sillä nyt aiheesta oli vaikea saada syvällistä kokonaisvaltaista kuvaa aiheen laajuudesta johtuen.

Opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa pidetyssä alkupalaverissa päädyttiin opinnäytetyön lopputuotoksena tuottamaan kirjallisuuden, kansainvälisten artikkeleiden, haastatteluiden ja työpajan pohjalta noin kymmenen kohdan osaamistarvekuvaus tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeista. Aiheen laajuudesta johtuen osaamistarvekuvaus jää kuitenkin melko suppeaksi siihen nähden millaisia tuloksia opinnäytetyöprosessin aikana kerättiin. Osaamistarvekuvaukseen pyrittiin nostamaan keskeisimpiä osaamisia, mutta opintojaksojen suunnittelussa kannattaa huomioida koko opinnäytetyössä kerätyt tulokset.

Lähteet

About. N.d. World Federation of Occupational Therapists verkkosivu. Viitattu 24.1.2023.
<https://www.wfot.org/about>.

Arell-Sundberg, M., Taattola, J. & Vehkaperä, U. 2005. Toimintaterapian paradigma. Teoksessa Mistä TOI on tullut? Suomalaisen toimintaterapian historia. Toim. T. Joutsivu. Helsinki: Edita, 180–200.

Christensen, J.R., Hald, L.T., Nielsen, T.L., Nagaraj-Sithamparanathan, T. & Ilvig, P.M. 2021. Occupational therapists' competencies utilized in Danish job centres. Scandinavian journal of occupational therapy 2021, 28, 4, 313-322. Viitattu 19.4.2023. <https://janet.finna.fi/>, CINAHL Ultimate.

Cole, M. & Tufano, R. 2019. Applied theories in occupational therapy. SLACK Incorporated. Viitattu 21.3.2023. <https://janet.finna.fi/>, EBSCOhost Ebooks.

Dufva, M. 2020. Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Vantaa: Erweko, 6, 11, 57. Viitattu 2.5.2023. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/12/megatrendit-2020.pdf>.

Dufva, M. & Rekola, S. 2023. Megatrendit 2023. Sitran selvityksiä 224. Helsinki: PunaMusta, 11–12. Viitattu 24.2.2023. https://www.sitra.fi/app/uploads/2023/01/sitra_megatrendit-2023_ymmarrysta-yllatysten-aikaan.pdf.

Dufva, M., Wartiovaara, A. & Vataja, K. 2021. Työn tulevaisuudet megatrendien valossa. Artikkelit Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran sivustolla. Viitattu 1.3.2023. <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>.

Education. N.d. World Federation of Occupational Therapists verkkosivu. Viitattu 24.1.2023.
<https://www.wfot.org/programmes/education>.

Fisher, A. G. & Marterella, A. 2019. Powerful Practice: A Model for Authentic Occupational Therapy. Colorado: Fort Collins.

Garcia Diaz, L. & Richardson, J. 2021. Occupational therapy's contributions to combating climate change and lifestyle diseases. Scandinavian Journal of Occupational Therapy, 2021, 1–8. Viitattu 18.4.2023. <https://janet.finna.fi/>, Taylor & Francis Medical Library.

Hanhinen, T. 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Akaateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 15.2.2023.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66674/978-951-44-8290-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15–17. p. Porvoo: Bookwell.

Horghagen, S., Bonsaksen, T., Sveen, U., Dolva, A S. & Arntzen, C. 2020. Generalist, specialist and generic positions experienced by occupational therapists in Norwegian municipalities. *The Irish journal of occupational therapy* 2020, 48, 2, 133–146. Viitattu 22.4.2023. <https://janet.finna.fi/>, ProQuest Central.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). 2021. Tutkimuseettinen neuvottelutiedekunta (TENK). Viitattu 31.1.2023. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 2.2.2023. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkintoon johtavan koulutuksen (AMK, YAMK) opetussuunnitelmien perusteet 2024. 2023. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opintoasioiden lautakunnan hyväksymä PDF-tiedosto. Viitattu 10.3.2023. <https://www.jamk.fi/fi/media/38308>.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kielhofner, G. 2009. *Conceptual Foundations of Occupational Therapy Practice*. 4. p. Philadelphia: F.A. Davis Company.

Kokkinen, L., Ala-Laurinaho, A., Alasoin, T., Varje, P., Väänänen, A. & Toppinen-Tanner, S. 2020. Työelämässä vaikuttaa neljä keskeistä muutosvoimaa. Julkaisussa *Hyvinvointia työstä 2030-luvulla*. Skenaario suomalaisen työelämän kehityksestä. Toim. L. Kokkinen. Tampere: PunaMusta, 8–9. Viitattu 4.4.2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140712/Hyvinvointia%20työstä%202030-luvulla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Korpi, J. & Paakkanen, E. 2023. Kuntoutusala tarjoaa merkityksellistä työtä nyt ja tulevaisuudessa. Arene ry:n blogikirjoitus. Julkaistu 27.2.2023. Viitattu 2.3.2023. <https://www.arene.fi/ajankoh-taista/kuntoutusala-tarjoaa-merkityksellista-tyota-nyt-ja-tulevaisuudessa/>.

Kupias, P., Peltola, R. & Pirinen, J. 2014. *Esimies osaamisen kehittäjänä*. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 15.2.2023. <https://janet.finna.fi/>, Verkkokirjahylly (Alma Talent).

Kysymyksiä ja vastauksia Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta. Mitä tarkoittaa tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus? 2020. Kysymyksiä ja vastauksia Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön vastaama soteuudistus.fi-sivusto. Viitattu 28.2.2023. <https://soteuudistus.fi/usein-kysyttya-tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelmasta>.

Laaja-alainen osaaminen 2030-luvulla. 2023. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2023: 1. Viitattu 9.4.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Laaja-alainen_osaaminen_2030-luvulla.pdf.

Leveälähti, S., Nieminen, J., Nyssölä, K., Suominen, V. & Kotipelto, S. 2019. Osaamisrakenne 2035. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019: 14. Viitattu 5.4.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamisrakenne_2035.pdf.

Mikä sote-uudistus? 2022. Sosiaali- ja terveysministeriön vastaama soteuudistus.fi-sivusto. Viitattu 27.2.2023. <https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti->.

Mission and vision. N.d. ABOUT AOTA. American Occupational Therapy Association verkkosivu. AOTA: American Occupational Therapy Association. Viitattu 24.1.2023. <https://www.aota.org/about/mission-vision>.

Nyssölä, K. 2022. Koulutus tulevaisuudessa. Ennakoinnin näkökulmia koulunkäyntiin, kehittämiseen ja osaamiseen. Raportit ja selvitykset 2022:1. Opetushallitus. Viitattu 1.3.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Koulutus_tulevaisuudessa_2.pdf.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3–4. p. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 31.1.2023. <https://janet.finna.fi>.

Opetussuunnitelmat. N.d. Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivut, opinto-opas. Viitattu 26.1.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi>.

Ranki, S., Koivula, A. & Helakoski, E. 2023. Käynnissä suurin työelämän muutos vuosikymmeniin. Tiedote Työterveyslaitoksen sivustolla. Viitattu 1.4.2023. <https://www.ttl.fi/ajankohtaista/tiedote/kaynnissa-on-suurin-tyoelaman-muutos-vuosikymmeniin>.

Rouvinen-Wilenius, P., Santamäki, I. & Ahokas, J. 2021. Osaamisen kehittäminen välityömarkkinoilla. SOSTEn julkaisuja 2/2021. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Viitattu 9.4.2023. <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2021/10/2021-10-SOSTE-julkaisu-Osaamisen-kehittaminen-valityomarkkinoilla-netti.pdf>.

Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta 2022. 2022. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n laatima suositus. Viitattu 26.1.2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2022/Kompetenssit/Suositus%20ammattikorkeakoulujen%20yhteisiksi%20kompetensseiksi.pdf?t=1642539572>.

Tieteellisiin julkaisuihin pohjautuva arviointi: Artikkelien arviointi. N.d. Artikkelit Oulun yliopiston sivustolla. Viitattu 2.2.2023. <https://libguides oulu.fi/julkaisujenarviointi/artikkelit>.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisssessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korj. p. Tampere: Tampere Yliopistopaino Oy- Juvenes Print. Viitattu 31.1.2023. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Toimintaterapeutti. N.d. Toimintaterapeuttiliiton verkkosivu. Viitattu 25.1.2023. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>.

Toimintaterapeutti (AMK). N.d. Tutkinto-ohjelman, opetussuunnitelman ja opintotarjonnan kuvaus Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Viitattu 26.1.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5273>.

Toimintaterapeutti 2020. N.d.a. AMK: JAMKin yhteiset työelämäosaamiset 2020–2022. Tutkinto-ohjelman, opetussuunnitelman ja opintotarjonnan kuvaus Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Viitattu 10.5.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5273/STT2020SS/year/2020/classification/53>.

Toimintaterapeutti 2020. N.d.b. AMK: Sosiaali- ja terveysalan yhteinen osaaminen 2020–2023. Tutkinto-ohjelman, opetussuunnitelman ja opintotarjonnan kuvaus Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Viitattu 10.5.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5273/STT2020SS/year/2020/classification/78>.

Toimintaterapeutti 2020. N.d.c. AMK: Kuntoutus- ja sosiaalialan yhteinen osaaminen 2020–2023. Tutkinto-ohjelman, opetussuunnitelman ja opintotarjonnan kuvaus Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Viitattu 10.5.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5273/STT2020SS/year/2020/classification/80>.

Toimintaterapeutti 2020. N.d.d. AMK: Toimintaterapeutti 2020–2023. Tutkinto-ohjelman, opetussuunnitelman ja opintotarjonnan kuvaus Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Viitattu 10.5.2023. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5273/STT2020SS/year/2020/classification/75>.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivu. Viitattu 27.2.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma>.

Tuomi, I., Hautamäki, A. & Ketamo, H. 2021. Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, 23. Viitattu 16.2.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163031/VNTEAS_2021_24.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkintojen viitekehykset. 2023. Opetushallituksen verkkosivu. Opetushallitus. Viitattu 9.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-viitekehykset>.

Työelämää kehitetään yhteistyössä. N.d. Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivu. Viitattu 28.3.2023. <https://tem.fi/tyoelaman-kehittaminen>.

Vuori, J. N.d. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 22.4.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimuseiikka/tutkimuseiikka-ihmistieteissa/>.

Wagman, P., Johansson, A., Jansson, I., Lygnegård, F., Edström, E., Björklund Carlstedt, A., Morville, A-L., Ahlstrand, I. & Friestedt, S. 2020. Making sustainability in occupational therapy visible by relating to the Agenda 2030 goals – A case description of a Swedish university. World Federation of Occupational Therapist Bulletin 2020, 76, 1, 7–14. Viitattu 17.4.2023. <https://janet.finna.fi/>, Taylor & Francis Medical Library.

What is ENOTHE? N.d. European Network of Occupational Therapy in Higher Education verkkosivu. Viitattu 25.1.2023. <https://enothe.eu/home/what-is-enothe-2/>.

Liitteet

Liite 1. Toimintaterapeutin osaamisalueet vuoden 2020 opetussuunnitelmassa

<p>Toimintaterapeutin vuorovaikutussuhteen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija osaa työskennellä asiakaslähtöisten periaatteiden mukaisesti - Opiskelija osaa luoda terapeutin vuorovaikutussuhteen/kumppanuuden toimintaterapiaprosessin perustaksi - Opiskelija osaa luoda yhteistyösuhteen, konsultoida ja ohjata asiakkaita, huoltajia, työryhmän jäseniä sekä muita asianosaisia toiminnallisuuden ja osallistumisen mahdollistamiseksi - Opiskelija osaa toimia yhteistyössä asiakkaiden kanssa huomioiden tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden puolustaan heidän oikeuksiaan toteuttaa toiminnalliset tarpeensa - Opiskelija osaa arvostaa ja kunnioittaa yksilöllisiä eroja, kulttuurisia uskomuksia, tapoja ja niiden vaikutusta toimintoihin ja osallistumiseen - Opiskelija toimii sujuvasti työelämän vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa hyödyntäen erilaisia viestintämuotoja, -kanavia ja -ympäristöjä
<p>Toimintaterapian teoreettisen perustan osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija hankkii, käsittelee, arvioi sekä soveltaa kriittisesti ja tarkoituksenmukaisesti oman alansa tietoa, periaatteita, teorioita ja menetelmiä - Opiskelija osaa selittää toimintaterapian teoreettiset peruskäsitteet, erityisesti ihmisen toiminnallisen luonteen ja toiminnallisuuden - Opiskelija osaa selittää toimijuuden, terveyden ja hyvinvoinnin väliset suhteet - Opiskelija osaa yhdistää ja soveltaa toiminnan ja osallistumisen teorioihin tarkoituksenmukaista tietoa biologiasta, lääketieteestä, käyttäytymistieteistä, psykologiasta, sosiologiasta, teknologiasta ja toiminnan tieteestä - Opiskelija osaa analysoida sekä soveltaa teorioita ja tutkimustuloksia toiminnan teorioihin ja muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin - Opiskelija osaa vakuuttaa toiset toimintaterapiasta ja inhimillisen toiminnan merkityksestä käyttäen järkevää ja perustelevaa argumentaatiota
<p>Toimintaterapiapalvelujen johtamisen ja edistämisen osaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija osaa määritellä ja priorisoida toimintaterapiapalveluja - Opiskelija kehittää toimintaterapian toimintatapoja ymmärtäen ja soveltaen toimintaterapiapalvelujen hallinnoinnin periaatteita, huomioiden kustannustehokkuuden sekä hallinnolliset resurssit ja keinot - Opiskelija osallistuu toimintaterapiapalveluiden laadun jatkuvaan arviointiin ja kehittämiseen, ottaa tarvittaessa asiakkaat mukaan tähän ja kertoo tuloksista muille asianosaisille/päätöksentekijöille - Opiskelija omaksuu ennakoivan ja innovatiivisen roolin toimintaterapian kehittämisessä ja edistämässä huomioiden toimintaympäristön muutokset - Opiskelija ottaa huomioon toimintaterapiapalveluihin vaikuttavia seikkoja, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon, yhteiskunnan tai lainsäädännön kehittymisen kansainvälisellä, kansallisella ja paikallisella tasolla

Toimintaterapiaprosessin ja ammatillisen harkinnan osaaminen

- Opiskelija osaa valita, muokata ja soveltaa tarkoituksenmukaisia teorioita, käytännön työtä ohjaavia malleja ja menetelmiä vastaamaan yksilön/yhteisön toimintaan ja terveyteen liittyviä tarpeita
- Opiskelija osaa käyttää ammatillista ja eettistä harkintaa tehokkaasti toimintaterapian prosessissa
- Opiskelija osaa käyttää toimintaa sekä toiminnan analyysiä ja synteesiä tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti
- Opiskelija osaa mukauttaa ja soveltaa toimintaterapiaprosessia yhteistyössä yksilöiden/yhteisöiden kanssa
- Opiskelija osaa työskennellä esteettömän ja muokattavissa olevan ympäristön luomiseksi sekä toiminnallisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi
- Opiskelija osaa arvioida kriittisesti toimintaterapian käytäntöä varmistaakseen, että sen keskiössä ovat toiminta ja toiminnallisuus

Vastuullisen toimintaterapiatyöskentelyn osaaminen

- Opiskelija osaa laatia, päivittää ja hyödyntää toimintaterapiaprosessiin liittyviä dokumentteja sekä noudattaa paikallisia/alueellisia/kansallisia/eurooppalaisia lakeja, menettelytapoja, ammatillisia standardeja ja toimeksiantajan määräyksiä
- Opiskelija toteuttaa elinikäistä oppimista kehittääkseen toimintaterapiaa
- Opiskelija osaa toimia eettisesti, arvostaa asiakkaita ja toimia toimintaterapeuttien ammattieettisten ohjeiden mukaisesti
- Opiskelija osaa toimia toimintaterapeuttina luotettavasti ja itsensä halliten, tietoisena omista kyvyistään ja rajoituksistaan
- Opiskelija ottaa vastuun omasta ja yhteisönsä osaamisen kehittymisestä sekä opitun jakamisesta
- Opiskelija ottaa työssään huomioon alansa kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia
- Opiskelija kykenee työskentelemään itsenäisesti oman alansa asiantuntijatehtävissä tai yrittäjänä luoden verkostoja ja kumppanuuksia
- Opiskelija kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa tilanteissa ja erilaisissa toimintaympäristöissä
- Opiskelija omaa valmiudet ja toimintatapoja ottaa vastuuta omasta ja yhteisönsä hyvinvoinnista sekä edistää globaalia vastuullisuutta

Liite 3. Haastattelukutsu

Hei!

Olemme tekemässä opinnäytetyötä, jonka aiheena on tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamistarpeet. Tarkoituksenamme on saada selville työelämän näkökulmaa tulevaisuuden toimintaterapeuttien osaamistarpeista. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapian tutkinto-ohjelman kanssa.

Tämän näkökulman saamiseksi kutsummekin sinut keskustelemaan kanssamme tulevaisuuden osaamistarpeista. Keskustelua ohjaa osallistujien nostamat ajankohtaiset aiheet ja mielenkiinnonkohteet. Haastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna etäyhteydellä Zoomin välityksellä. Tilaisuuteen ei ole ilmoittautumista ja osallistuminen on vapaaehtoista.

Tilaisuudet järjestetään seuraavina ajankohtina:

Keskiviikkona 15.3.2023 klo 16.00–17.00

Tiistaina 21.3.2023 klo 9.00–10.00

Osallistumislinkki:

(Linkki)

Haastattelu toteutetaan anonyymisti, joten tule paikalle ilman kameraa. Haastattelun alussa sinut ohjataan ensin odotusaulaan, jossa haastattelija muuttaa nimesi nimimerkkiin ja päästää sinut sisälle. Haastattelu nauhoitetaan ja tallenne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Yksittäisen vastaajan tietoja ei ole tunnistettavissa. Aineistoa käytetään osana opinnäytetyön raportointia. Opinnäytetyö tullaan raportoimaan ja julkaisemaan kirjallisessa muodossa sekä suullisena Jamkin opinnäytetyöseminaarissa. Opinnäytetyön ohjaajana toimii toimintaterapian lehtori Emmi Ritvos.

Voit valmistautua haastatteluun pohtimalla seuraavia kysymyksiä:

- Mitä osaamista koet toimintaterapeutin tarvitsevan tulevaisuudessa?
- Missä näet toimintaterapeuttien työskentelevän tulevaisuudessa?

- Mitä toimintaterapia koulutuksen tulisi mielestäsi pitää sisällään?

Osallistuessasi haastatteluun osallistut samalla toimintaterapian tulevaisuuden tarpeiden selvittämisen kehittämistyöhön!

Mikäli sinulla herää kysyttävää, olethan yhteydessä sähköpostitse:
(Opiskelijan sähköposti)

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,
Ronja Miikkulainen ja Hanna Mäkinen

Liite 4. Haastattelurunko

1. Mitä osaamista koet toimintaterapeutin tarvitsevan tulevaisuudessa?
2. Mitä osaamista ylipäättään koet tärkeäksi tulevaisuuden työssä?
3. Entä juuri toimintaterapian näkökulmasta?
4. Missä näet toimintaterapeuttien työskentelevän tulevaisuudessa, näetkö sen muuttuvan tähän hetkeen verrattuna?
5. Minkä tyyliässä työssä näet toimintaterapeuttien työskentelevän tulevaisuudessa?
6. Mikä on asiakaskunta nyt? Uskotko sen muuttuvan tulevaisuudessa, kuinka?
7. Mitä toimintaterapia koulutuksen tulisi pitää sisällään? (Minkä koet hyväksi nyt? Mitkä seikat tukisivat työelämässä pärjäämistä?)